

СПОРТ

Бларгса эшаденнарий истола
тларча теннисах СКФО чемпионат
хилар вайцига

16

Газет арадувл 1923-ча шера
майтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хьарак»
яха орден
еннай

№28 (12705)
Кимарса
буттг,
31 ди, 2025 шу

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

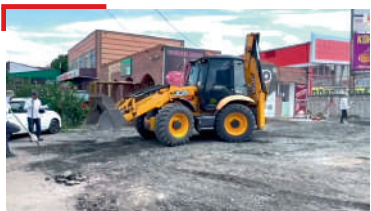
ПАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

ЛОАМЕРА ХОАМАШ

ПалгІайчен
лоамашкарча
библиотеке, керда
книжкаш дера

5

ШАХЪАРА КУЦ

Наьсарерча ший
доалахъара хІама
леладечо хьаллаьцар
Іаьдала тІахъехам

6

КУЛЬТУРА

«Спецы» яха кино
доаккхаш ба вай
республике

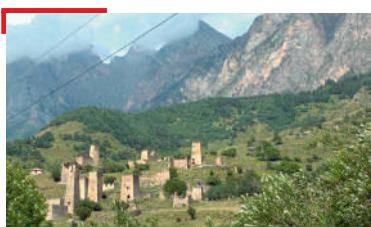
10

БІУХОЙ ЛОАРХІАМ

БІухошта гІо деш,
хІамаш яхьийтар
ПалгІайчера

14

ІАПАМ ЛОРАДАР

Іалама моттигаш
лораяра бахархой
тІахъех студенташа

15

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Къонача турпала денал

Хила яха ши кхалсаг
кІалхаръяьккхар кІаьнка

3

Балха цІай

Тохкамхочун Ди
дездир ПалгІай
мехка

2

Давттагера хин хьал меттадоаладир

Коазой Мадина

Хатар хинна, хий доа-
цаш бисар Давттагера
бахархой. Бакъда, сиха
оарцагIбаьнна, юртар-
ча администрацеца из
хатар юстардаккха аьт-
тув баьлар цига.

«Сердалога» из хоам
Шолжа кхален администра-
це бир. «Бахархоша, адми-
нистраце цхьана кхьаьге-
рах; меттадоаладир хицара
гулакх. Карарча хана наьха
коашка хий хьадоагIаш да»,
- йоах тхогарча хоамо.

Курскенаькъан ИбрахIим

ГIалгIай Республике гIолла
йолча Россе СК тохкама ур-
халлен кулгалхочо, юстице
полковника Асхабов Мухь-
мада Ахьмада кулгал деш,
лоархIаме кхетаче хилар, из
хетаяь яр Российски Федераце
тохкама гулакха тIарча болх-
лочун Ди хиларца. Цу даькъ
тIа кхьаьгеш, цар хIара
денна кьовсам лоаттабу нийс-
хон тIехьа, иштта лораю сага
бокьонаш.

Кхетаче дIахьош дакъа ло-
ацаш бар ГIалгIай Республи-
кан Керттера федеральни ин-
спектор Гудов З.Ф., ГIалгIай Ре-
спублике гIолла йолча Россе
УФСБ кулгалхо Шевляков М.О.,
ГIалгIай Республике гIолла
йолча кьаман гварде эска-
ра Федеральни Урхаллен кул-
галхо Буружанаькъан М.И.,
ГIалгIай Республике гIолла
йолча ФСБ ПУ кулгалхо Сини-
цын В.В., ГIалгIай Республи-
ке гIолла йолча УФССП кул-
галхо, ГIалгIай Республикан
керттера суда пирстоп Кьоа-
стой З.И., ГIалгIай Республике
гIолла йолча Россе ФСО ЦССН
кулгалхо Жданов С.А., ГIалгIай
Республике гIолла йолча МВД
министра заместитель Мам-
маев Б.А., ГIалгIай Республике
гIолла йолча Россе ОФСИН на-
чальник Бекмухамбетов Н.А.,
ГIалгIай Республикан берий
бокьонех йола викал Чакхенаь-
къан З.С., ГIалгIай Республике-
ра сага бокьоний викал Цечой
И.К., тохкама урхаллен болх-
лой, тохкама ветеранаш, болх-
лой даьй-ноаной, иштта хоамий
викалаш.

Ше кьамаьл деш, тохкама
урхаллен кулгалхочо Асхабов
Мухьмада Ахьмада даькъала-
бийцар болхлой профессио-
нальни цIайца, цо белгалдир
тохкама урхаллен болхлоша
дика толамаш даьха хилар, бар-
кал аьлар цар цу даькъ тIа дика
дакъа юкьедена хиларах. Къаь-
стга дIайхача дешашца ловца
баьккхар тохкама урхаллен ве-

Аькхенаькъан Марем

ГIалгIайче хьалха я бойла
дисача берий хьал тоадар-
га диллача. Республикан
кулгалхочо Келаматанаь-
къан Махьмуд-Иаьлас бел-
галдир, из толам баккха
таро хилар дукхача хана
денз хьадоагIаш дола кьа-
ман Iадаташ бахьан долаш,
дезал а гаргара нах а юкь-
арча вахаре керттера мот-
тиг дIалоацаш хиларах.

Дукха ха йоацаш, берий
бокьонаш лораяра викал
йолча Львова-Белова Ма-
рияс из тамашийна хьал
чIоагIдир, Iадаташца дув-
заденна берий цIенош ца-
хилар белгалдеш. Тохкамо

хьагойт, республике чудаха
фусам а доал де саг а воа-
цаш бой цахилар - уж дер-
ригаш а шоай гаргарча наха
леладеш хилар.

Львова-Белова с
ГIалгIайче белгалйир «тама-
шийна масал» хилар берри-
гача мехка, из хьал кхычар
леладеш даларе дика дар,
аьнна.

Вай мехка латтача хьало
хьагойт дезалера моттиг
чIоагIа хиларо, Iаьдало цу
гулакха терко лоаттая-
ро, Iадаташ лорадеш хила-
ро дика толам боаккхилга
цу даькъ тIа», - аьлар ший
аргIагIа Келаматанаькъан
Махьмуд-Иаьлас. Цо иштта
тIатехар, республика кийча
хилар Россе кхыча регио-

нашца цу балхах ховр декъа.

Белгалду, карарча шера,
бекарга бетта республикан
Кулгалхочунца Львова-Бе-

ловай кхетаче йолаш, мога-
дир ГIалгIайче керда вахар
меттаоттадара, халача хьале
долча берий центр хьаелла.

Тохкамхочун Ди дездир ГIалгIай мехка

теранашта.

Иштта кхетаче дIахьош кьа-
маьл дир ГIалгIай Республикан
Керттерча федеральни инспек-
тора Гудов З.Ф., ГIалгIай Респу-
блике гIолла йолча Россе УФСБ
кулгалхочо Шевляков М.О.,
ГIалгIай Республике гIолла сага
бокьонех волча Цечой И.К.

Кхетаче дIахьош, Российски
Федераце тохкама комитета
Кулгалхочун амараш дийшар
аппарата болхлой, доазон тIара
тохкама отделаш шоай служеб-
ни декхараш дика кхоачашдеш,
лакха говзал йолаш, балха тола-
маш доахаш, хьалхашка латта
чоалхане декхараш дизза кхоа-
чашдеш уж хиларах, царна бар-
кал оалаш.

«Российски Федераце Тохка-
ма комитета сийдола болхло»
яха наькх тIа боаллабу седкъа
белар, цунца цхьана Россий-
ски Федераце Тохкама комите-
та Кулгалхочун Сийлен грамо-
та а луш, юстице тIахьожаме-
тохкама отдела инспектора Бе-

канаькъан Османа Рустама,
«Толамаш дахарах» майдилг
елар тIахьожаме-тохкама кул-
галхочун, юстице подполковни-
ка Галай Адама Iамархана,
йоагIача ханал хьалха а яь-
ккха елар аргIанара лаьрхIа
йола юстице подполковника
цIи лоархIаме дола гулакхаш
тахкара йолча шолагIа отде-
ла тохкамхочун, юстице май-
ора Чакхенаькъан Мухьмада
Илеза, Сийлен грамота елар
воккхагIа волча лоархIаме дола
гулакхаш тахкара йолча хьал-
харча отдела юстице лейтенан-
та Гиренаькъан Зураба Илеза,
«Дика болх дIабахьарах» I, II,
III степенa совгIат делар кха-
лешта юкьерча Насарен тох-
кама отдела кулгалхочун заме-
стителя, юстице подполковни-
ка Барахой Мухьмада Союпа,
тIахьожаме-тохкама отдела
воккхагIа волча инспектора,
юстице полковника Овшанаь-
къан Ахьмада Анвара, кхалеш-
та юкьерча Насарен тохка-

ма отдела къаьстга лоархIаш
долча гулакха тохкамхочун,
юстице подполковника Мама-
танаькъан Саварбика Хазбу-
лата, Илдарха-ГIалий тIагIолла
йолча тохкама отдела кулгал-
хочунна, юстице подполков-
ника Саккхаланаькъан Махь-
муда Хьасана, Шолжа кхален
лоткъама отдела кулгалхочун-
на, юстице майора Галай Хи-
зара Мухьмада, криминали-
стикан отдела тохкамхочунна-
криминалиста, юстице майо-
ра Гоандалой Арсамака Зу-
раба, криминалистикан отдела
воккхагIа волча тохкамхочун-
на-криминалиста, юстице май-
ора Хьулахой Дауда Гапура.

Цул совгIа хьакхайкадир
ГIалгIай Республике гIолла
йолча Российски Федераце
тохкама комитета урхаллен
кулгалхочун амар. Из дар, до-
азон тIарча тохкама отделий,
аппарата болхлошта, ветера-
нашта баркал оалаш. Кьона-
ча болхлой даьшта-ноаношта

баркал оалаш дола каьхаташ
делар.

Кхетаче дIахьош, баркал
кхайкадир хоамий даькъ тIа
болх беш болча викалашта.
Царех бар «ГIалгIайче» яхача
республикански юкьара-по-
литически газета керттера ре-
дактор Хамхой Руслана Рашид,
ГIалгIай Республикан Кьаман
«Магас» телерадиокомпане
кулгалхо Боканаькъан Бесла-
на Шамсудин, Паччахьалкхен
ше къаьстга долча «Сердало»
яхача кепайоазон цIен кулгал-
хо Курскенаькъан Iадрахьмана
Хадижат, «ГIалгIайче» яхача
паччахьалкхен телерадиоком-
пане ВГТРК филиала хоамий
гулакха кулгалхо Малсаганаь-
къан Мухьмада Аза, «Магас»
ГIалгIай Республикан Кьаман
телерадиокомпане продюсер
ГетагIазанаькъан Мухьмада
Роза, иштта «Хоамаш» РИАй
керттера корреспондент Оска-
наькъан Батыра Мухьмад.

Декхарах бола бехктокхам бовзар

Зуламхошта духъале еш, ший даь гӀулакх хъаййца,
къахъегаш ва Хутенаькъан Адам

Султиганаькъан Йоакъап

Бакъдолча хӀаман оагӀув хъал-лаьца, цу наькъ тӀа къахъегаш дӀаваха атта доацача дунен тӀа, бакъдола хӀама хъалъот-тадарах ший керттера дек-хар дийя, чакхбоал цъаццар-бараш. Юстице воккхагӀа вола лейтенант, кхаленашта юкъ-ерча Наьсарен тохкама оагӀон РФ Тохкама комитета следо-ватель вола Хутенаькъан Те-марлана Адам из никъ хержа-рех ва. Цун истори дӀаьхий да; хӀана аьлча, тохкама оагӀон болхло волаш лаьттача даьна бӀарахъегаш, хъалкхийнав из, цунгара шортта хъаййцад. Даьгара волага кхаьча никъ ба из. Адама да Хутенаькъан Мустафай Темарлан балхара цӀагӀа сеца милице подпол-ковник ва. Дас хъабена никъ Адама дега дика масал хинна дӀаэттар.

2001-ча шера тушола бетта 15-ча дийнахъа Наьсаре ваьв Адам. Бокъонаш лораяра болх мишта хила беза гуш хъалкхий-нав из, бера хана денз.

«Кхувш латтача хана дукха уйла йора аз бокъонаш лорая-рах болча наькъ тӀа къахъега-рах, - дувц Адама. - Дас дӀахьош хиннача гӀулакхах масал хилар са дега. Ше кхо ца веш, зу-ламхошта духъала цо боккха болх дӀакхухъаш гора сона. Майра дегаш дола, денал дола лаьдала болхлой лакха моттиг дӀалоацаш бар са дег чу. Сай да санна, наьха кхерамзле ло-раеш, цар бокъонаш меттаот-таеш, дунен гӀулакхаш нийсача

наькъ тӀа дахара тӀехъа къахъе-гаш хила ловра сона. Цъадол-ча даькъе, сай дас хъабена никъ ба тахан аз дӀахохьор».

Дагалаттар кхоачашдара тӀехъа, 2018-ча шера Санкт-Петербургерча РФ Тохкама ко-митета академе деша эттар Адам. «Академерча дешаро сона дукха хӀама довзийтар, бокъонца волча тохкама болх-лочун никъ мишта хила беза, малагӀа оагӀонаш керте отта-деш къахъега деза кхетадир аз, - дувц Адама. - Хъехархоша, духхъала хъийха ца леш, шоай балхаца шоаш йомадаьраш, тхона кхоана наькъадаргд-раш довзийтар. Боккхача, барт-тайнача дезала юкъе доахкаш санна дар тхо цига. Массахана дагалаттар сона да, цо хъалха-даьхараш, из сайх тешаш хилар деза дар сона».

2023-ча шера тӀехдика дешаш академи чакхъаьккхар Адама. Дика дешаш чакхвар-ларга хъежжа, РФ Президента-ца хиннача академе толашагӀа болча дешархой кхетачен юкъ-евихъар из. «Лакхерча кулгал-хочо боккхача новкъа наьъаво-аккхаш даь къамаьл, Даьхе ло-раеш чакхваргва со, аьнна, биа дув санна дар сона, - дувц цо. - Аз кхетадора, сайна тӀалатта декхараш цъа моллагӀарех доацилгӀа. Мехкара гӀулакхаш лорадарал совгӀа, сай да сайх тешаш хилар доаде йиш яцар са; цунга хъежжа, бахъа беза никъ чоалхане бар».

2023-ча шерарча аьтинга бетта мехка цӀавера Адам. Кха-ленашта юкъерча Наьсарен тохкама моттиге дӀаболабир

цо ший къахъегама никъ. Хъал-харча дийнахъа денз, ший дек-хараш довзаш, дукха хӀама до-взача кулгалхошкара, уллувр-ча новкъосташкара цъацца хӀамаш йомадеш, дӀаволавелар из. Эггара халагӀа цун балха тӀа хинна гӀулакх, цъхан мини-стерстерчча хъакима даь зулам гучадаккхар дар. Паччахьалк-хен дикка зе даьдар хъакима, ший балха тӀа цъацца бокъо йоацараш леладаь. «Из цъа моллагӀа гӀулакх дацар, - дувц Адама. - Бехке волча хъакима ший хур дир тохкама болх кега-бе, тхона кхерам тасса гӀерташ, бакъда тхо юхадалацар. Дикка къахъийга, цо зулам даьлга, из бехке волга хъагойташ дола хӀамаш гулдир оаха».

Ший балха тӀа Адама лора-деш цъа хӀама да - бе-башха доаца хӀамаш хилац, моллагӀа зламига да аьнна хетар а шийна тӀехъа зулам доаржадеш хила йиш я. Эггара керттердар - на-хага ладувгӀа, царна къувлар фуд ховш хила веза, могаши дола гӀо деш ураотта веза хало тӀакхаьчача сага.

«Тохкама болхлочо хъе-гаш дола къа наьха халонаш-ца, цар вахарца дувзаденна да, йоах Адама. - Массахана на-хага ладувгӀа, цар мичахъара лаз, царна фу къувл тахка хъож со. Дас сайга аьнна дагалоат-таду аз массахана: моллагӀа хало кхачарах, саг волаш дӀачакхвала веза хъо, сий лора-деш, яхь йолаш дӀадахъа деза

хъай гӀулакх».

Юстице воккхагӀа вола лей-тенант тохкама болхло хинна лац, ше хъаййца никъ мел бех-ктокхаме ба кхетадеш вола болхло ва из, ший гӀулакх ний-сача оагӀонца дӀадахъа гӀерташ ва. Къонача эпсарашта хоза масал да из, дукха да цунгара хъаэца. «Россе тохкама коми-тета эпсар се хиларах, аз тахан доаккхал ду, - йоах Адама. - Тохкам дӀабахъар яхар дух-хъала болх хинна лац, деналца, бакъдолча хӀаман тӀехъа волаш дӀачакхвала веза моттиг я из. Из гӀулакх боагӀлача боараме дӀадохьалургда, аьнна, хет сона сайга, сай даь визза воӀ волаш, цун хъехам биц ца беш».

Къонача турпала денал

Хила яха ши кхалсаг кӀалхаръаьккхар кӀаьнка

Султиганаькъан Йоакъап

ХӀара дийнахъа хоз вайна, турпалал гойта моттиг корайоагӀа массахана, оалаш. Из иштта долга хъагойт вайна вахаре нийслуш долча цъац-ца хӀамаша. ХӀаьта цъаьй-олча моттиге саг чӀоагӀа кадай, сиха, деррига дита оарцагӀвала везаш хул. ГӀо эшача сага оарцагӀваха кийча хилар - дегӀаца чӀоагӀденна, ураоттача хана лочуделла хӀама да. Иштта белгалваь-ннаца цъхан сагах лаьца дий-цар «Сердалога» Галашка яхаш йолча Хъаьшанаькъан Заремас.

Цаккха а дицлургдоаца-чох дувцаш, цо тхога язду: «Са бӀаргашта гуш нийсделар из хӀама, хӀанз а кино санна духъаллатт сона из. БӀарга цӀацкъам тохача юкъа нийс-делар из, Дала къахетам баь ИбрахӀим цига нийсвеннавеца-

ре, сона хац фу хила йиш яр... Цу сага даьр бокъонца дола тур-палал дар! Хъе ца луш, уйла еш ца латташ, маркъилг санна чук-хоссавенна, хи чура йоккха ши кхалсаг араяьккхар цо. 15 шу даьнна мара а вац из! Из тай-пара дог, денал дола саг тахан вайна массанена масал да.

БӀарахой ИбрахӀима цӀи док-кхалца яха езаш я аьнна хет сона. АллахӀа иразе, сийрда болба цун вахара никъ. Иштта дола бераш - вай беркате кхо-ане! Галашка вахача пхийтта шу мара ца даьннаца БӀарахой ИбрахӀима доккха баркал кхай-каде лов сона! Дукха ха йоа-цаш, дӀайха денош латташ, гар-гарча нахаца хина юхедахар тхо. Хъийдда, бирса доагӀлача Эса оагӀонца дӀа-хъа ухаш лелар тхо.

Цъа кхалсаг хи чу уллача кхера тӀа яьнна, кулгаца ший юхъах хий кхарза эттар, бакъ-да, кхера тӀара лайжа хи чу ежар из. Юхе лаьтта шоллагӀа

йола кхалсаг из хъалаца енна, цун тӀехъа чужежар. Даггара пурх беш доагӀлача бирсача Эса талгӀеша йохьош латтар шак-кха кхалсаг. Хи чура арабовла ца могаши, бисар уж. Цу миноте юхе нийсвелар ИбрахӀим.

Ший вахара уйла ца еш,

царна тӀехъа чутоссавелар из. Шаккха кхалсаг хъалаь-ца, талгӀеш кӀеззига лаьгӀагӀа йолча моттиге гӀолла ара-баьхар цо. Царех цъа кхал-саг сакхетам чура яьннаяр. Цъа моллагӀа волча воккхача сага кхоачашде низ хургбоаца

гӀулакх дар 15 шерга кхаьчача кӀаьнка карагӀдаьннар.

Бокъонца вола турпал ше волга хъагойтар цо, ший уйла ца еш, кхыбараш кӀалхарбаха чутоссавенна. Иштта бола нах вайна юкъе бовзаш хила беза, аьнна, хет сона. Боарам боа-цаш да денал долча цу кӀаьнка карагӀдаьннар. Къахетаме волча Дала лоравеш воахавол-ва из укх дунен тӀа! Цу масало хъагойт, вай мехкарча кагир-хошта юкъе эздий, хъаькъалах бизза, денал дола нах болга.

Вай къаман нах гӀо эша-чун юхегӀолла тӀехъаьнна дӀагӀоргбац, вӀаший оарцагӀъаха лемад вай. Иштта йола оама-лаш, бера хана денз, дег чу кхееш ураоттае еза вай тӀехъе. Дуккханешта хоза масал да ИбрахӀима гойта майрал, къо-нахчун дог долаш хилар. Ма эшалба вай вахаре, вай къаман юкъе сийдола, яхь йола, эздий нах!

ТайоагІача пешкаш лотаеча ханага, кийчо еш ба республике

Аькхенаькъан Марем

ТайоагІача шелалга, кийчо е болалуш ба вай мехка. Цу оагІонцара болх дІаболабаьб пхе моттиге: Наьсарен-Шахьар тІа, Наьсарен кхале, МагІалбике, Илдарха-ГІалий тІа, Магасе. Из хоам «Сердалога» бир мехкадаь зарбан болх лелабера-ша.

Цига болх беш ялх йок-кха цІераш йоагаю, 54 вІаштІара даьча цІагІа ба-хача наха йІовхал лоаттаю моттиг. Цу оагІонцара болх боагІача боараме хилийтара тІехьа, лакха тІахьожам беш ба хьа-кимаш. «14 эзар совГІа болча бахархошта йІовхал тела езаш я уж моттигаш.

Ардара бетта 1-гІа ди тІаотталехь; лерттІа то-абаь латташ, кийча хила безаш ба наха йІовхал лоаттаеча моттигашцара болх. ТайоагІача шелалга кийча хила дезаш да вай, цхьаккха кхоачамбоацар юкье доацаш», - белгалдир мехкадас Келамата-наькъан Махьмуд-Іаьлас.

2025-ча шера 24 бера-бонна квартираш лургья

Коазой Мадина

Укх шера республике дІадоладергда 165 эзар кв. м кхоачаш дола гІишлон бал-хаш, 24 бера -бонна чуле моттигаш Іалашьбергья. Цох лаьца дийцар гІишлошьяра балхех йолча министер-ствон кулгал деча Иленаь-къан Мусас «Хоамаш» яхача журнала болхло волча Кисин Сергейна, Іаьдала моттигаш-царча балхах йолча «ЕвроМе-диа» холдинга департамен-та кулгалхочун гІонча йолча

Мельник Таисияйна.

Иленаькъан Мусас журна-листашка дийцар дІадахача шера гІишлошьяра балхашца хиннача толамех, иштта укх шера кхоачашде дезарех а.

«Цхьацца кьаман проек-ташка ГІолла 25 гІишло я вай мехка укх шера хьалгеш лат-таш, царех 19 гІишлонцара болх 2025-гІа шу чакхдала-лехь йистебаьнна хила безаш ба. Уж я берий бешамаш, иш-колаш, унахцІенон, спорта, культуран оагІонцара мотти-

гаш. Иштта, лаьрхІар кхоачаш-деш, 9 муниципальни оагІон 23 моттиг тоае езаш да тхо, 165 эзар кв. метрага кхоачаш йола гІишлош я кийча хила езараш, 24 бойла дисача бера кварти-раш хилийта еза», - белгалдир министра.

ХІаьта укх шерара эггара йоккхагІа, лоархІамерІа йола проект я, Эса тІара 100 эзар кубометр хий дийнахьа хьа-оза низ болаш йола водоза-бор. Харцар кхерам болча фу-самашкара нах арабахарах йолча программага ГІолла, 30

цІагІара 138 саг фусамашка дІанийсваьв.

Федеральни проекта па-спортага ГІолла 2024-гІа шера, 2019-гІа шергара дІадоладенна, 310 саг вар ваха хоаве везаш, из таьрахь тІа-тІа лакхлуш, 5 500 кв.метр цІенош царна хьадеш. Карарча хана дІачувахийтараш 635 саг ва, 6 692, 20 кв. м цІеношка. Цо хьагойт, болх боарамал тІехбоалаш чакхбаьккхалга», - белгалдир гІишлошьяра бал-хех йолча министерствон кул-галхочо.

Гурахьа дІадийна кІа чуэцаш латт

Коазой Мадина

Іан кІалха додаш дола кІа чуэцаш, кьахье-гаш ба вай мехкара цу оагІонцара болхлой. Толам болаш дІахьош латт из болх «Магас» ГУПо. Іан кІалха дода-ча ялата лаьрхІа укха-за хьакьоастадаьр 200 гектар лаьтта дар, хІаьта дукхагІа йолча моттиге-ра болх чакхбаьннаб. 70 гектара тІара ялат чуэца дезаш бисаб цига.

«Укх шера цхьан гектара тІара 40 центнер кІа да чу-эцаш латтар, соахка хинна-чунга хьежача, 10 центнер дукхагІа да из. ДикагІа дола ги дар оаха дІадийнар, цунга хьежжа беркат а, Даьла кьа-хетамца, дикагІа да», - бел-галдир «Магас» ГУПа керт-тера агроном волча Дибар-наькъан Бек-Хана.

«Степь» яхача агрохолдинге болх Іомабеш хилар вай мехкара студент

Коазой Мадина

ИнГГУ университета агро-инженерни факультета 2-ча курсе дешаш вола Гаренаь-къан Аюп Росссе «Степь» яхача йоккхача агрохолдинге болх Іомабеш хилар. Из хоам «Сер-

далога» бир вуза зарбан болх лелабераша. АПК болхлой кийчбара тІехьа лоархІае моттиг дІалоацаш я «Степь» яха агрохолдинг. Белгалдечох, хІара шера цига болх Іомабеш 150 студент ва алапи луш; баха, хІама даа аьттув болаш.

«Вай мехкахочо Іомадаьд цига шура луш долча хьайбай таьрахьашцарча технологей ГІулакх, автоматизированни ГІирсашцарча балхагара хьабо-аккхача кхоачама хьалага кхо-ачаш. Дукха шура луш долча хьайбашцара болх шаьрбеча

юкье хиннав из (48 эзар бежан), шера хІара Іаттагара йоаккха шура 15, 258 литр йолаш. Иштта цо дика техкад доахана эшача ялатацара ГІулакх, иштта шу-рийца дІахо болх бар», - дийцар тхога ИнГГУ.

Галгайчен лоамашкарча библиотеке, керда книжкаш денад

Гизданаькъан Ахмад

«Техале» яхача гишлонхой-меттаоттадара хьалхарча ишкола тамашийна библиотека дIахо а ший книжкай оагIонаш хьаеллаш я, Галгайчен лоамашка. Цига керттера терко тIайохийт керда кхьача книжкашта. Уж да «Шиъ вахар. Две жизни». Из яздаьр ва Гуцаранаькъан Михаил. Цун таржам даьр я начIал дола Гизданаькъан Аьсет.

«Царех цхьадараш оаха лургда библиотекашта, хIаьта иштта тхоай библиотеке а уж оаха лорадергда, деза а долаш», - аьлар «Сердало» газетага «Техале» яхача гишлонхой-меттаоттадерий ишколе.

Кердача книжкашта юкье да, кхыча жанрах латташ дола безам тIабода книжкаш а. Лоаман библиотеке уж дар лоархIаме хилар, из бахьан долаш книжкай тархеш кхы а дIахо дIашерье езаш хилар, деррига керда книжкаш дIахошаш хилийтара.

Безам барашта хьайийллай книжкашцара оагIув. Библиотека болх беш я массаза санна, хIара пIаьраска дийнахьа 15 са

хьат даьлча денз 17 сахьат далалца. Цо таро лу безам барашта тамашийна дуне бIаргIаго а из довза а. Укхаза Галгайчен

бахархой, хьаьший таро я литературан дикагIа дола йоазош довза.

Шин чарха тIарча гIирсаццa фийла хилара тIахьех бахархой

Султиганаькъан Йоакъап

Госавтоинспекце болхлой Магасерча ОГИБДД кхьаьегамхошца, «Аьрзи» яхача мото-клуба доакхашхошца; «Кизгаш чу хьежа!» яха болам дIахьош хилар. Из хоам «Сердалога» шахьара админи-

страцера бир.

«Боламга гIолла машинашца лела бахархой мотоциклаца е кхыболча шин чарха тIарча гIирсаца боагIараш зувш, фийла хилара тIахьех тахан», - йоах тхогарча хоам.

Машинашца лелараша мас-

сахана зе веза мотоциклаца воагIар. Шин чарха тIарча гIирсаца хинна хатар дукхагIа йолча моттигашка чIоагIа хала хулилга хов вайна массанена. Из бахьан долаш, наькьашка фийла хила веза. Из деррига белгалдеш дола каьхаташ дIадийкьар Магасе. Наькьаш-

кара бокьонаш лораш хилара тIахьех бахархой. Скутерца, мопедаца, мотоциклаца лелараша мотокийнаш, лоравеш бола гIирс лелабе беза. Из чIоагIа лоархIаме да, моллагIа хатар хилча сага дерI лорадара тIехьа.

БПЛА зийча фу де деза хьалхадаьккхар бахархошта

Султиганаькъан Йоакъап

АТК доакхашхоша кийчаь даьла БПЛА зийча, фу де деза хьалхадаьккхар бахархошта Миннаца болхлоша шоай телеграм - оагIонга гIолла. Из хоам «Сердалога» бир цу оагонцарча кхьаьегамхоша. Тахан Россена духьалбараша теракташ е аьнна гIетташ дола саг чувоаца гIирсаь доаржадеча хана, белгалдеш дола хIамаш чIоагIа лоархIаме да кхерамзлен хьал лорадара тIехьа.

«Сигала шоашта БПЛА яйча, телефон дIатоха Россее ФСБ 8(800) 224-22-22; ГалгIай республике гIолла йолча Россее УФСБ - 8 (8734) 55-16-28; Сиха гIо деш йолча моттиге - 102, 112», - йоах хоам.

Бахархошта кхераме хила йиш йолча БПЛАх мишта лоравала веза йоах цу тIа. Шоашта лакхе гIолла из гIирс бодаш зийча, фу де деза белгалду. 112 номерах телефон дIатеха, малагIа доазон тIа оашош из зийнай дIаала деза. Иштта бахархошта хьалхадоаккх, шоай лоIаме цунна духьала цхьаккха хIаме де йиш йоаьилга: из чуйта гIерташ, видео йоаккхаш, Iоежача БПЛАх кулг тоха гIерташ. Уж деррига хIамаш чIоагIа лорадеш, фийла волаш хила веза; иштта тешаме йоаца ха латтача хана.

КьайлагIа лелаеча бизнеса наькьаш дIакьовлаш ба мехка

Коазой Мадина

КьайлагIа лелаеча бизнеса духьала болх дIакхухьаш ба вай мехка тахан. Хан-ханнахьа рейдаш дIакхухьаш, тIахьожам лоаттабу цу гулакха.

Наьсарен кхален администратерча болхлоша Яндаре дIайихьар аргIанара рейд. ЗIамига, юкьера бизнес дIахьош йолча 12 моттиге тохкам бир цар.

«Шин моттиге кхоачамбоацараш хоаделар. Теркалдаь гIалаташ ма хулла сихагIа юстардаха, аьнна, тIадиллар цу оагIонцарча кхьаьегамхошта», - дийцар тха газетага.

6

ШАХЪАРА КУЦ

Пхыилекъонгий
Алхаста
цӀерах бола
урам тоабир
Пхыилекъонгий-
Юрта

Коазой Мадина

Дукхача хана денз мет-табоалабе безача хӕале кхаъчабар Пхыилекъонгий-Юртарӕ Пхыилекъонгий Алхаста цӀерах бола урам.

Эггара хӕалхарча оагӀонца тоае езарех я аьнна кьоа-стайир из моттиг бахархош-та юкье дӀадихъача хоржа-маша. Цу оагӀонцарча минис-терствос белгалдаъ деррига балхаш карарча хана йисте-даьннад.

«Асфальт билла, лампаш егӀа, гаьнаш, кӀотаргаш егӀа тоаяьй из моттиг тахан.

Пишлон балхех йолча министерствос хӕахъожадаъ 8 млн сом ахча да цу про-екто дӀалаьцар», - дийцар «Сердалога» цу оагӀонцарча болхлоша.

Мехкахо
Ӏехавӕ зуламхо
лохаш да
МагӀалбикера
Ӏаьдал

ГӀазданаькъан Ахьмад

Интернете гӀолла, ма-шина хӀамаш йохкаш ва ше, аьнна, оапаш бийца зуламхо лохаш да МагӀалбикера Ӏаьдал.

«МагӀалбик» яхача Россӕ МВД МО болхлоьй болча латкъа вера интернетер-ча зуламхоша Ӏехавӕ мех-кахо. Цо дийцачох, «Чери Фора» оалача машина оат-хал йохкаш хоам кора-баь хиннаб цунна интерне-та оагӀонашкара. Алексей ва со яьхача из йохкаш хин-нача сага 25 эзар сом ахча дӀаййцад цунгара», - дий-цар «Сердало» газетага МВД зарбан болх лелабераша.

Ахча каракхаьчача зу-ламхочо тешавӕь из, оат-хал кийча я, 3-4 ди дала-лехь, хӕахоачаргья, аьнна. Из ха хӕаэттача, накладной ийца дӀавахача мехкахо-ча гучадаьлар цӕахккха хӀама хӕахӕача йоацилга. ХӀаьта из йохкаш хиннар телефо-на номер дӀаьахккха, цӕах-ккха тайпара бувзае воацаш дӀаваьннав.

МВД болхлоша дехар ду бахархошка, боккӕал а ма Ӏехадайтӕ шоаш малашб ца ховча нахага, цӕахккха тай-пара йохкар, эцар ма леладе бовзаш боацача нахаца ин-тернете гӀолла! Уйла еш хила оашош леладе-чун, зулам-хошта ахча дӀатӀа ма ахий-та, шоай карта номераш ма хайта, хоадабе царцара був-зам!

Наьсарерча ший доалахъара хӀама
леладе-чо хӕаллаьцар Ӏаьдала тӀахъехам

Коазой Мадина

Наьсарерча Чеченски урам тӀа вахача, ший долахъара хӀама леладе-ш волча сага хӕаллаьцар Ӏаьдала, шахъар хоза тоае, яхаш,

беш бола тӀахъехам. Цо лаьрхӀар гонахъара доазув тоадаргара дӀаболавала. Цу доазон тӀа цо лостам бир кулгашца а, иштта техника юкье-йоаккхаш а. ДӀахо укхача лаьрхӀад автопарк, баьц-

цара доазув хӕаххолла.

«Цу юкье иштта ший болх ца соцабеш, дӀахо дӀахъош ба Цен-тральни административни кур, шахъар тоаеш: остановкаш мет-

таоттаеш, наькъа йистош кер-дайоахаш, укхача лостам беш латт юкъарча доазон тӀа», - аьлар «Сердало» газетага цу даькъ тӀарча зарбан болх лелабераша.

200 моттиг йола психоневрологически
интернат хӕалъергья республике

ГӀазданаькъан Ахьмад

200 моттиг луш йола психо-неврологически интернат хургья МагӀалбике кастта. Мехка лоархӀаме йола из про-ект РФ кӕахъегама гӀулакхех йолча Министерствос хӕал-лоацаш я. Укх шера бӀаьсти дӀаболабир цу оагӀонцара болх. Оттаяьча ханага хъежжа,

дӀахъош ба болх карарча хана.

«ДегӀа могашал эшаенна-рашта эшаш мел дар долаш, та-ханарча хано дӀадеххача тайпа-ра тоаяь моттиг хургья из. Ара-ваьнна волавала, лувча, хӀамаш йитта, хӀама даа моттигаш хур-гья цига.

Иштта йола моттиг цахила-рах, тахан дукха унахой лораш-

кара цӕахккха дарба доацаш цӀагӀа Ӏеш ба. ХӀаьта 1940-ча шера Дола-Коа хӕалъаь иштта йола интернат тишгьенна, къа-енна дукха ха я. Цул совгӀа, тахан йиза а латт из, 50 сага меттел 70 саг волаш.

Вай мехка дукха ба цу оагӀонцара гӀо эшаш, из дӀа ца кхоачаш бола нах», - язду ший телеграм оагӀон тӀа вай мехка-

дас Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлас. 2027-гӀа шу йисте-доа-лаш, кийча хила езаш я из ин-тернат.

Доккха гӀо хургда цох вай мехка, деррига балхаш чак-хдаьлча. ДегӀа могашал яйна-чарна чӀоагӀа новкъостал да из, цунга хъежжа лоархӀамеча бал-хех я из проект.

Хіетта малхадаьннача бера чоалхане операци йир вай мехка

Коазой Мадина

Кхо кІира даьннача бера чоалха хала лоархІаш йола операци йир вай Перинатальни моттиге. Лораша белгалдечох, пилоростеноз яха лазар долаш малхадаьннад бер.

«Юаш йола хІама бера кер чу Ючуцакхачар да из. Іеттадеш, хІара дийнахьа гІеллуш латтар бер. Хьал-

ха, иштта могош доаца бер кхыча мехкашка дарба де дІахьожадора оаха, хІаьта тахан, Даьла кьахетамца, укхаз операци хьае лакха говзал йола лораш а, эшаш мел бола кхоачам а ба. Операци дика дІаяхар. Ше садоахаш, хІама даа могош да бер», - дийцар тха газетага реанимацена керте латтача Доврбиканаькьан Мухьмада.

РКПЦ лораш берах йола кхалсаг эттІаеш хилар

Коазой Мадина

Перинатальни центра лораша чоалхане операци йир 36 кІира даьнна берах йолча кхалсага, из дика чакхьаьлар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГІалгІай Республикан унахцІенон Министерстве.

Из хьал чоалхане дийрзадар, хьалхагІа из кхалсаг эттІаеш хилар бахьан долаш. Цьабаькьа укх наькьа из эттІаеш хиннача лорий тоабан, наьна а бера а могошал йоврах кІеззига мара кхерам боацаш, дика дІадихьар из гІулакх.

Хоам бу, кхалсаг а бер а лорашкара цІаяздаьд, дика хьал долаш.

ГІалгІайчен РКПЦ керда хьадаьча берашта, хьадешшехь а маьхий тох

Коазой Мадина

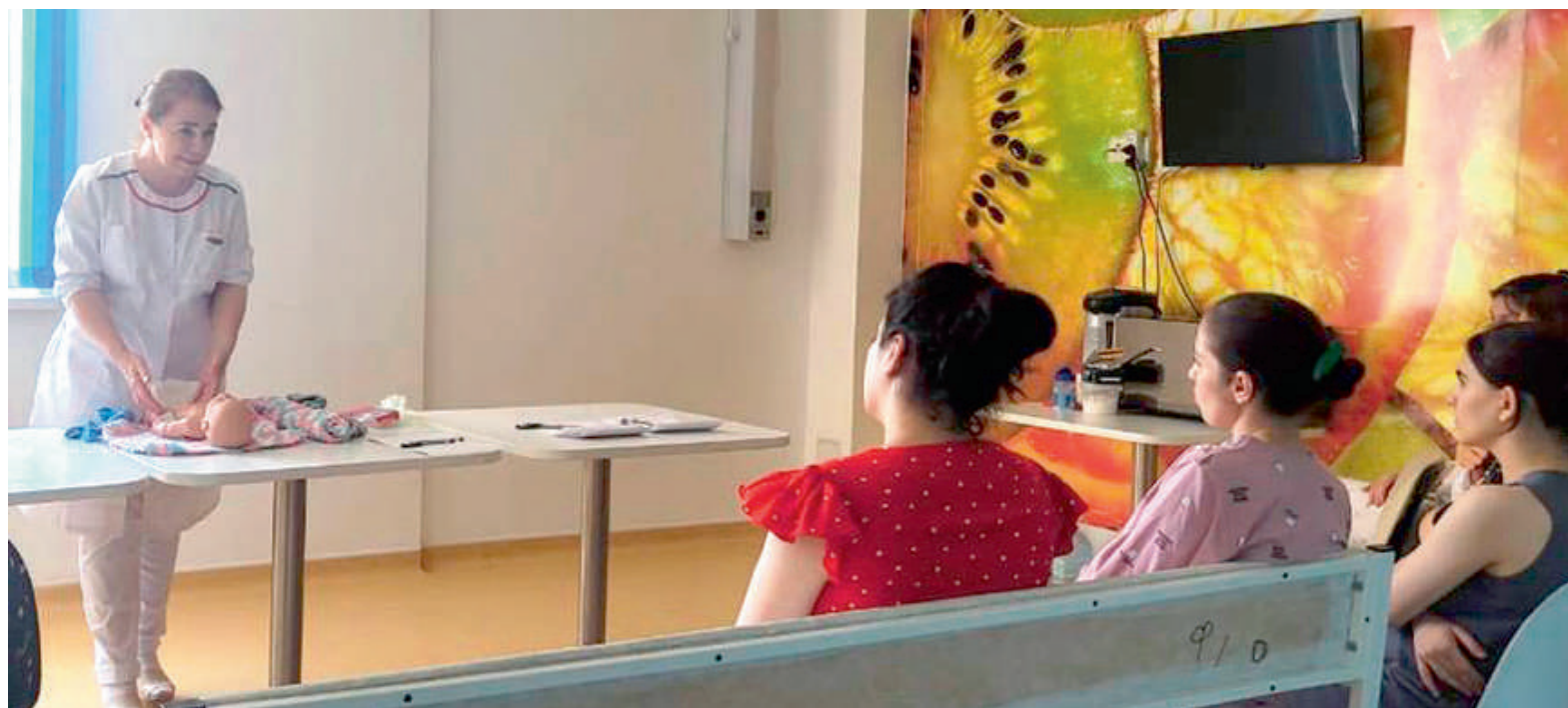
Перинатальни центре керда хьадаьча берашта, хьадешшехь а маьхий тох хьалхарча 12-24 сахьата. Центро яхачох, хьалхара маха тох В, А оалача гипатиташта духьала, цул тІехьагІа хьалхарча 3-7 дийнахьа берашта кхайкора духьала маьхий тох (БЦЖ).

«Берий кер чу антигенаш яхаро таро лу инфекцешта духьала кьовсам лоаттабе, кхы а из нийсдалалехь. Бакьда дукха бац из профилактика езаш хилар кхетаде-

раш, цун лоархІае хилар довараш, шоашкара дагадийха хІамаш бахьан долаш, из ца еш юхагІерттараш дукха ба.

Искусственни дегІа низ чоалгІбаро уж кІалхарбахац цу лазарах, бакьда маьхий техарех дуккха а дукхагІа тешам ба уж лергбоацилга, шоай ханнахьа маьхий теа хиларах», - аьлар Перинатальни центра керда хьадаьча берий цамгара отделене кулгалхочо Хамченаькьан Зейнапа.

Лораш кІаьдлуш бац юа а юа а кердадаха: маьхий тохар - из инфекцей лазараш юхатохара цаІ мара боаца никь ба.

Мужеча хьехамаш дара болх дІабихьар

Коазой Мадина

Мужеча баха беррига нах таро йолаш бар шоай цІий лакха да е лоха да диста, сатураци миштай хьажа, холестерина борам бовза. Цунца цхьана, цу наьха могошал тоаяра даькь тІара хьехамаш дир лорий говзанчаша.

Цу тайпара болам дІабихьар укх деношка Шолжерча дарбанче, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГІалгІай Республикан унахцІенон Министерстве.

Хоам бу, из болам дІабихьар, долаш дола инфекционни лазараш гучадахар духьа, уж мел унзарча хьале да ха дагахьа, иштта унахцІена вахара никь лелабара дола хьехамаш а дир наха.

Бераш деча моттиге, кьонача ноаношта лаьрхІа хьехамаш дир

Коазой Мадина

Перинатальни центре дІахьош я керда даьча берий ноаношта лаьрхІа йола лаьрхІа проект. Из лаьрхІа я берашка хьажар дикагІа хилийтара. Хьалхара уж Юмабеш йола оагІув я: мишта новкьостал дергда хІетта хьадаьча бера, нагахьа санна хала хьал этта хилча, сихача гІон

тоаба хьакхачале. Цох дийцар «Сердало» газетага ГІалгІай Республикан унахцІенон Министерствон зарбан болх лелабераша.

Укхаз дийцар цу тайпара хьалаш вІашагІдехка хиларах, иштта хьадаьча берий ноаношта мел аьттув хул хьалхара халагІа бола никь дІабахьа.

«Берага хьажара наьна хьинар совдоаккхаш да из, кьаьстта ханал хьалха из бер малхадаьннадале, цунна геттара чоалгІа терко лоаттае езаш дале. Говзанчаша хьалхадоаккх ноаношта берага мишта хьажа беза, могошал мишта лорае еза, бер дарбанчера цІаяздаьчул тІехьагІа, ноаной сатем болаш а, де дезар фуд ховш а хургболаш», - аьлар

унахцІенонга хьожараша.

Укх наькьа дІахьош хиннача хьехамашта керте латташ яр ИнгГУ хьехархо, лорий Іилмаь кандидат, неонатолог Овшанаькьан Хаваж-Бахьаудина Фатима. Кьонача ноаношта дийцар мишта нийса хьож берага, дагдаоцаш дола хьалаш нийслюй. Цул совгІа, ладуьгІаш хиннараша деннача хаттарашта жоп делар.

Вахара хьисап

Мишта бахар 60 шу хьалха хинна маІанах а кхалнах а?

Іарчакханаькъан Сали

Каст-каста хаза йиш я, 60 шу хьалха кхийна нийсбен-на хиннача кхалнаха оалаш: «Оаха леладаьр-м хІанзарча кхалнаха леладергдацар, е могоарг а дацар царна из леладе». МаІача нахагара а хаза йиш я: «Тхо кьона долаш хиннар кхыча тайпара замаяр, дукха халонаш лелае а ла а езар». Бокьонца иштта дий из, мишта баьхаб, фу леладеш хиннаб цу ханара шаккха тайпа нах? Из тоахкаргда вай вахаре цар цІагІа а коа-карта а леладеш хиннача гІирсашка гІолла. ТІаккха дика гуш хургда, мишта кьахьегаш, напaгІа мишта доаккхаш уж баьхаб.

Хьаэц вай эггара хьалха цу ханарча кхалсага вахар. Ювцача хана, вешта аьлча 60 шу хьалха, со 7 шу даьнна вар, цудухьа дика дагадаoгІа малагІа кхоачамаш а кечалаш а леладеш бар цу ханара боккха истий. Тхоай коакарта хиннар кьаьстта дика довз сона, из леладаьр яр, дукхагІа долча даькъе, даьнана, иштта дукхагІа болча цун ханарча гІалгІай исташа а дІахьора шоай вахар цунчох тара. Цудухьа хІанз дувцаргдола хІама цу заман берригача кхалнаха доагІаш а царца дувзаденна а да.

ДукхагІа цу хана гІалгІай исташа кьахьегар лаьттанца е хьайбай маша даккхарца. Тхо дахаш хиннача коа 5 соатех лаьтга мара дацар, цу тІа дагІар цу ханара юкьера лархІа мегаргдолаш цІенош – кхо цІаи уйчеи. Коа гараж яр, кхы а зІамига цІалг дар ши саг ваххал. Духхьал доккхагІа дола цІенош дита а дита, кхы

мел йола гІишлош дІаяьхар, цу моттиге хьахилар тамашийна хоза беш. ДукхагІа даькъе цига дІаювра коартол. Ахкан хана цо зиза техача, ма хоза сурт оттар меттахьа тха коа, лелае а ма атта яр из.

Цкъа-дале, цу хана коартолах летаяцар колорадски чо-апилг; шозлагІа-дале, Іура-сара саготалла а оасар, гувнаш де мегаргдолаш ха хулар. Ковна гонахьа гІалгІай боалаш багІар. КІезигагІа яле йиь-пхи ведар боалаш чуэ-цар цар тІара. ДагадаoгІа сира даьккха бога диззе пешка тІа уж ІотІа а оттабийя, йоккхача сага бІарчча никх нокхармозий гулдийя варени еш хинна. Царех йиза банкаш ларма чу Іочукхаххьал хилацар со, Іай чІоагІа накъайоалар из. ХІанз шун тІа наггахьа гургьяц варени латташ, цу заман чухьа маькха, туха, шекара нийса шун тІара ший моттиг дІалоацаш яр из.

Духхьал варении коартоли хилча воахалургволаш дацар цу ханара хьал. Эшараш кхы а дукха дар. Наьсаре е завод а е фабрика а яцар цу хана, гІишлошгьярца дувзаденна балхаш хулар, уж а массанега хьакхачацар. Пенсеш геттара зІамига дар. Дусаш хиннар дар шоай кьахьегамца дезал кхабар, хІама хьадар. Кьаьстта а новкьостал дора хьайбай маша доаккхаш хиларо. Эца а ийце шурийна дикагІа хургбола етт лелабора.Тха цІагІа цунца дувзаденна леладеш долча гІирсаша дукха пайда бора дезала. Масала, йоккхача сага бар кьулг, сепаратор. ТІеххьаръяр геттара йоккха а цкъа йоаккхаш, цхьа ведар хиллал шура чакхйоаккхаш а яр.

Дукхаза цун чоалхах

тамаш еш, цунга хьежар со: цецвоаккхаш дар тІадагІаш хинна бога, цун чухьа хинна аьшка пелай хьисапера оатхалаш, цун ко кхостадица цхьан оагІорахьа хьаухаш хинна тІоа, вокх оагІорахьа хьаухаш хинна тІоа дІакъаьстача юсаш йола обрат. Иштта оалар сепараторах чакхъаьккхача юхе-юсача шурах. ТІоа шун тІа бодар, хІаьта обрат дІа ца кхос-сар духьа, кІолда дІаюхийтар. КІолд цІагІа мел накъайоалаш я кхалнаха дика ховргда, цох хьаде йиш я массекх тайпара даар. ХІанзарча кхалнаха дой хац сона, цу хана доракх. Мел хоза а чам болаш а даар дар кІодар, кІолд чуелла кхерза а детта а даь чІаьпилг, хингалаш (кхерзараш), хингалаш (кхехкадаьраш), мел хоза товш яр кІолд тІай берхІаца, кхы а дукха дувца йиш яр цох лаьца.

ТІоа дукха совбаьле а бусар, баа ца буаш. Цу гІулакха лаьрххІа лелабеш бар кьулг. ХьаІайна тІоа чу а бетте, лувса ховра фусам-нана. Из кІаьдъелча оаха, бераша, новкьостал дора цунна, даим ца соцаш болх беш хила безар пицха. Юххера, цу чура арадоалар бокьонца дола моажаш дошув – налха оаркхув. Цул чам болаш хІама хьан диад? ЦІагІа баьккха тІоаи налхеи тикашка тахан бохкачарех вІалла тара хилац бесашта мара, чам цхьаккха тайпара нийсбе йиш йоацаш эргаш хулар. Вешта аьлча, хьайбай маша дар цу ханарча вахара доккха дакъа дІалоацаш хиннар. ДукхагІа мел болча наьсархой доахан дар, цхьа етт боацаш-м наггахьа ков дацар.

Цу тІа кхоачалуш дацар кхалсага декхараш. Цу заман чухьа наха дукхагІа лелабеш

хиннар, хьоар а доацаш, жувр бар. Йоккхача сага йоалгІол совгІа, йоккха ши Іаькъа яр, сискал йотташ. Таханара маькх вІалла хІама а яц, чамага диллача, цу ханарча исташа еш хиннача сискала юхе. Шельелча дукха чам болаш ца хуле а, амма йІайха йолаш, хьаьян-нача хана юа сискал тамаш йилла хоза хулар. Цхьайолча хана мухь теке йора из, ма чам болаш а хулар меттахьа. Тахан-м бисабий-хьогІ мухь теке сискал е ховш бола кхалнах? Бисабале, Дала боахаболба уж, кьоначарга дІаяла еза цар из говзал. Цхьавола саг велаваІа тарлу аз дувца-чох. Из вела везаш хІама дац укхаза, кьаман даара Іадат да из, кхыдола Іадаташ санна лораде а дезаш. Кхыча кьаман наха бІарчча книжкаш язду цу гІулакха хетадаь, вай делаш дагІе а.

Йоккхача сага бар дахчаш баь пед-бустарг. Иштта оал зІамигача, хІама яшайоллача педах. Из лаьрххІа лелабеш бар цо Іан зама тІакхоачаш кабуц яшайолла. Цох ца тохаш фу юсар, из яшайолла хайча: кабуцал совгІа моажавла, кІома цІе сибаз, бурилг йола Іаьржа бурч, тух, хозой гІа, вай лаврови лист оал-кх цох. ТоПайийя из педа чу а елле, цу тІа бартаддулар аьшка оаркхув, цу оаркхо тІа бехкаш лаьрххІа беа кхера бар, из ІотоІаеш, тІаккха берхІа тІа а баьле, геттара тоалора из чама, цхьа юкь яьлча. Іан замалахьа шийлача, пешк йоацача цІагІа лоаттабора пед, юкье ша боаллаш, чама геттара тоаяле хулар из цу хана.

Йоккхача сага ховра дулх докъаде, каст-каста нийсло-ра цу тайпара хІама а. ХІаьта цо деш хинна жувра е хьора хьовла аз дувца а дувцац. Цу гІулакха лелабеш лаьрхІа бурка яй оалаш яй бар, зІамагІчох яьинг оалар. Таханарча вай фусамашка дуачул дуккха унахцІенагІа

дар цу ханара даар, гІалгІай кхалнаьха бІакъажацар дезала шун тІа дезалургдола даар лоаттаде. ХІанз йий хац сона вай кьаман кхаланаьха фусамашка кІолдйоахарг, цу хана из лелаш яр хІара цІагІа, тІоа а тІехьа етача а сепараторах чакхъаьккхача шурех йоаккхар кІолд, аз лакке аьннача тайпара, бакъда из кІолдйоахарг кІезигагІа накъаялацар мерза дуга кийчдеча хана, цунца луттар из, кхехкадаь даьлча хий дІаІовдийташ.

Вай тахан тика мелаш дола масхам (квас), хІанз тикашка а наькъашка а латташ хул йоккхача бешкаш чу. Хьалха иштта дацар из. ТІехьагІа мара доладаланзар из вайцига иштта дохка. Амма масхам шоаш хьадеш бар боккхийнах. Цар из кенах а жуврах а дора, хий тІадетте латташ дикка ха йоаккхийтар цунга, тІаккха цох ло тохар (дрожжи), цул тІехьага Іайде, хики-сех чакхдаьккхе, шекар теке латтийташ ха йоаккхийтар... Деррига цо деш мел хиннар дага а дагІац, бакъда цІаІ шеко йоацаш дар, масхам чІоагІа чам болаш хулар. Кхалнаха ноаналца дувзаденна леладьраш кхы а дувца йиш яр. ДІахо са дувца безам ба боахама кхыча хьашташка уж мишта хьожар, малагІа кечалаш, гІирсаш го йиш яр цар фусаме, коа-карта.

Йоккхача сага чІоагІа леладеш дар ши хІама, тха оалха ехки йоачІинги. Таханарча цхьаболча кхалнаха уж хІамаш вІалла бІарга а яйнаяле тамаш я. УстагІан тІера даьккха тха диттачул тІехьагІа из кьаждора цу ахкарца, цунцара ца эша хІама дІаюаккхаш а кІаьдагІа деш а. ТІаккха гІулакх йоачІингага доалар, тхах маькх юача пІелгашца тай а деш, из дІатІалустар йоачІинга, иштта хьахулар аьхинг. Из фуй вайна массарна хов аьнна хет сона, тхана

орг байнабий шоана, из да а-хинг, цох йора тхан пазаташ, кулгахйоаккоргаш, кукташ, берий кийнаш, кхыраш. Цу гьулакха пазат е кукта ювзаш дола маьхий дезар (вязальные спицы). Уж шеддола хлама долаш, хлама хьае ховш а яр йоккха саг.

Цхьабкха цхьа хлама ца хьоадича йелуц со. карарча хана хлара цлагла хлана яц аьнна пылесосаш я, новраш-та меттел хьекхаш а дом гулбеш а. Цу хана уж хьакхача-цар мугларерча нахага. Цудухьа дукхагичар новраш леладора. Цхьачар уж ийдацар базар тлара, шоаш хьадора цлагла. Уж хьадеш эшаш бола глирс а йоккхача сагага болаш бар. Лоацца, конаш санна, ши глажилг яр уж, аьса тавца вланий ювзаенна. Нув беча хана, цун лакхера хьалувца дакъа влашкаозаш глирс бар из, цу глажилгий глонца эззе влашагтохар новра хьалгаш, цул тлехьагла уж дладехкар, кхы доасталургдоацаш. Уж шеддола хлама леладеш, тахан боахалургбарий вай кхалнах? Тамаш хет сона боахалургбаларе. Цудухьа оал 60 шу хьалха баьхача кхалнаха, шоаш леладаьр хланзарча кхаланаха леладергадацар, аьле.

Малача наьха вахар а дуккха халагла хиннад тахан долчул, цудухьа хам бе беза аьнна хет сона вай кьонахаша шоашка кхьабкха заман. Длахо лоацца дувцаргда вай цар декхараш сенах латташ хиннад. Цу гьулакха аз хьэцаргва цхьа саг, цо вахаре эшаш а лелабеш а хинна тайп-тайпара глирс. Аьлтий-Юрта Атагле оалача моттиге вахаш вар, со зламига волча хана, тха найц хулаш саг. Цо боахаме, коа-карта малагла тайпара хламаш лелайора, уж сенна эшар хьоажаргда вай. Лалама хоза моттиг яр из вахар, йододаш Наьсар яха хий долаш, лакхерча берда тла Дошлакхий-Юрт, сехьарча гувна тла керттера Аьлтий-Юрт а уллаш, наха бегашта «Пхьидий курорт» аьнна цли а тилла моттиг яр из. Цун лаьттан тла, картал чухьа хьаст боаллар, мелаш дола хий даим лаьттан калхара тлабувлача цу хьастара дар цун. Из шийла а, цена а, чам болаш а хулар. Малача сага доаглача тайпара, цо доал дора бел, бахьа, шода, йолхьинг дикача кепе лоаттадара. Лелабора херх, гон, жлов, барг, фаттан, кулгашца кхестаду бурув, йол хьайоаха мlara.

Царга хьажа а уж даим эшшача кийча хилийта а дезар цун. Вахача моттиге эшаш хулар ваба (лом), мангал, марс. Уж дукхагла лаьттанца болх бара эшаш хламаш дар. Уж а кхыдола а глирсаш тоадеш, дика леладеш хиланза балацар божа моарзагла (тиски слесарные). Сомача хена гударг латтар цун коа, цу тла йотлачлоаглабь боаллар моллагла сома е йиткьа хлама члоаггла длалаца могош бола из моарзагла. Хланзарча наьха коашка из сона ца гу тоьал ха

я. Цунна юххе лаьтта уллар глаглаша нажарг оалаш хинна бутув аьшк (наковальня кузнечная). Из еза хлама яр, цу тла йотайилла аьшка хлама йиткьагла е, нийсье, тувса йиш яр. Вешта аьлча, цу ханарча боахаме хиланза яргйоацаш яр нажарг. Из члоагла аьшк доландаь, цхьайолча хана кагийча нахах оалаш хулар нажарг санна зламсаг вар из. Хлаьта сона вовзаш хиннача цхьан милиционера ший бокьонца цли а яр Нажарг яхаш.

Йоккха беш лелайора Аьлтий-Юртарча сага, цо из оахача хана, трактор йийхе оахийтар, хлана аьлча кулгкара из аьшка варгвацар, цул совгла члоагла низ эшаш а болх бар из. Цига денз дла мел бола болх ше бора цо. Ши макха говра тлехьатессе (уж цо ше леладеш, тоадеш дар), кхай тлара нувхаш гулйора, лаьттан дарбалаш йохайора, лаьтта шаьрдора. Цул тлехьагла хьажкляш дла а тайсе, цлаькха макха боаккхар, фийгаш лаьттан калхара кьайладаргдолаш. Длахо оасар а хьажкляш нийлхьяр а кхалнахага дар. Са теркам члоагла тлаозаш яр цун коа латта хьажкляш хьайоаха машин. Вайна ховкх хьажкляш фуалгьаха яхилга фуд. Томараш тлара фийгаш йодаха яхилга да из. Цхьаболча наха гале чу екке, глдж етт, тлаккха юхебиса фийг кулгашца йобаккх. Цун лаьрххла машин яр из болх беш. Хьажкля бларчча йоллаше йочуйоллар, ко кхостадица, цо из томар тлара йойоаккхар. Массанега хьакхоачаш яцар цу тайпара машин.

Юрта бахача наха цу заман чухьа дукхагла леладеш хиннар говр-ворда дар. Хлама тладар а дладахьар а цунца дора. Хлаьта говр длайожа ховш хилар а говзал эшаш, дукха хлама чудоаглаш болх бар. Харцахьа длаежача говро шийна лазар а дора, даьна новкьа хьовзам а бора. Аз вувца саг цхьан хана иккий пхьар хинна вар. Цудухьа цун цлагла бар маьчеш тоаеш бола аьшка ког, айраш, иккашга детта хьастамаш. Кхы а ши хлама дар бера хана са теркам тлаозаш. Хьалхардар коа юкье лаьтта мордилг – жлалена деш детташ йола пхьегла, из лаьрххла цу гьулакха хьаьь яр; шоллагла хлама, шолгоара 16 колибр йола топ. Иштта дар цу заман чухьа баьхача дукхагла болча кьонахий вахар а цар йоакхо е езаш хинна дешаш а.

Лакхе бийцача кхалнаха леладер а лоха дийца малача наха леладер а хьавлашагтехача, цох хьахулар лоамарочун дизза дола вахар. Иштта бахар вай даьй а ноаной а. Хланз оашош уйла ел, могодарий таханарча кхалнаха а малача наха а даьй вахара хьисап хьа а ийца, цар леладаьр леладеш баха. Со сенга кхача глерт аьлча, вай даьй-ноаной халонех кьахкаш, хламах блякьожабеш нах ца хиннилга ма дарра довзийта глерт.

Вай мехкара дешархо дикка белгалгьяьлар Ерригача Россе яхьашка

Гпазданаькъан Ахьмад

Шолжа-Шахьарерча № 7 йолча ишкола 9-ча класса дешархо Хьоашаланаькъан Малика дикка белгалгьяьлар «Сийлахь-боккхача Даьймехка тлема турпалаш» яхача ерригача Россе шер-шера хулача литературни яхьашка.

«Хлара дезала юкье ший тур-

пал ва» яха сочинени язйир Маликас. Боккхача тлема юкье вай даьша гойтача майралах, деналах довзийта аьттув баьлар цун, дукха хлама юкьелоацаш», - дийцар «Сердалога» цу оаглонцарча министерствон болхлоша. Сертификат, диплом денна белгалйир вай мехкахо. Сийлахь-боккхача Даьймехка тлема истори дийна лоаттадара, кхувш латтача тлехьенна

довзийтара тлехьа длахоьш я уж яхьаш.

Хьоашаланаькъан Маликас баьккхача толамо хьагойт, вай мехкарча дезалашта юкье тлема истори довзаш, лоархлаш долга. Тахан хьехархоша, цлагларча наха доаккхал деш котало я из. Теша лов, длахойодача хана а Малика толамаш дахарца белгала хургхиларах.

Гьуозлой КЦ кулгалхочунца кхетаче длайихьар мехкарча миннаце

Султиганаькъан Йоакьап

Гьуозлой оаглонна хьалхалаттарашца, кьамашта юкьера бувзам члоагбарах дувцаш, кхетаче длайихьар миннаца болхлоша. Из хоам «Сердалога» цу моттигера бир.

«Кхетаче дийцар, вахара тайп-тайпарча оаглонашка гьолла, иштта кхийолча мотти-

гашка кьамашта юкьера барт, цхьоагло дохадеш, нах шоайла бирсбеш дола кьамаьлаш доаржаде йиш йоацилгах, цу гьулакха массахана духьале лоттае езилгах.

РФ члоаггьяь латта бокьонаш лораеш, кьамашта юкье машар боаржабеш хила безилга белгалдир кхетаче», - йоах тхога бенача хоам. Гьуозлой кьаман видалашта хьалха лат-

тача кулгалхочо члоагла раьза волаш хьаллаьцар из кьамаьл, цу оаглонца кьахьегаргда ше аьлар. Иштта йола кхетаченаш лоархлеме я тахан. Цу гьулакха керттера декхар - наха юкье эглазла есса, цхьа моллагла хатар хилар кхерам бола хлама дарже, лакхе латтарашка цох ханнахьа хоам бар, юкьера барт члоагбергбола болх длабахьар.

Наьна меттацарча безамах дувц берашта, Шолжа-Шахьарерча культуран цлагла

Коазой Мадина

«Наьна мотт» яхача, Яражанаькъан Маринас кулгал деча кружоке берашта дувц наьна меттацарча безамах, цунцарча лерхламах. Шоай кьаман мотт цена, шаьра бувца Юмаду укхаза бераш. Укх де-ношка цига длайихьар кицаш дувцаш йола урок.

«Багахбувцама афоризмай оаггув лоархлаш да кицаш, хлаьта вай кьаман юкье даьржа лалаьмате дукха кицаш да.

Кюарга малан долча цар кьаман селханара вахар, вахаре ле-

ладаь тайп-тайпара гьулакхаш довзийт вайна. Вай даьша кицашца кьаьстга лерхлам лелабаьб. Хийла, цхьа хлама оалаш хилча хоз-кх вайна, «вай даьша оалаш хиннад...» яхар.

Из хьалха аьле, длахохьу кьамаьл. Багахбувцама юкье ший кьаьстга моттиг йолаш да кьаман юкье даьржа дола кицаш», - дийцар «Сердалога» кхетаче хиннараша.

Кхо эзар совгIа каьхат да, вай Паччахьалкхен архиве ах шера хьачуденар

Аькхенаькъан Марем

Массаза цига дадарг-дола, кхо эзар совгIа каьхаташ хьачудаьх-кад Госархиве ухк ах шера. Из хоам тхога бир мехкадаь зарбан болх лелабераша. Ба-хархошта, цхьацца моттигашта эшаш дола каьхаташ, справкаш дIателаш бувзам лоттабу архиво. Ухк ах шера 1600 совгIа декар текад, 1850 каьхатий копеш, сурташ, иштта кхыдараш дIаденнад. Архива болхлоша Илман-методически оагIонцара гIо лотта-ду тохкамхошта, студенташта.

«Истореца дувза-деннараш лорадарца чIоагIдеш да кьаман кхо-анарча, таханарча вахара хIама. ТIехьенашта юкь-ерча бувзама керттера оагIув ба из, цудухьа архивистий болх массаха-на лорхIаме, бехктокха-ме хиннаб», - белгалдир вай мехкадас Келаматан-наькъан Махьмуд-Иаьлас.

Ухк шера мехка дIайихьар «ГIалгIайчен йоазув: нахи хаи» яха историко-документальни проект. Вай кьаман юкье цIихеза хиннача наьха цIераш даглоаттар-ча ювзаенна я из проект. Иштта республико даька лоац мехкарча юкьара-политически оагIонцарча балха доакьашхой кьа-хьегамах йолча халкьаш-та юкьерча тохкама про-екте.

ДIахойодача хана, архиверча каьхаташта юкье таьрахьашца дувзаденна-раш юкьедаха лаьрхIа ба мехка. Дайна хIама хьа-лохаш йола электронни архив хьахолла, архива ганзашта кхоачам лотта-беча моттигашцара був-зам чIоагIбе лерхI мехка.

«Спецы» яха кино доаккхаш ба вай республике

ГIазданаькъан Ахьмад

ЖIайрахьа кхале «Спецы» яха кино доаккхаш ба тахан. «Трикс Медиа» яхача кино доаккхача компане, РЕН ТВ телеканала юкьара хьалха-ра цхьана дIахьош проект я из.

«Эггара хьалхара болх дIаболабир Лаьжге яхача юрта. Цунга хьожаш хилар тха балхара новкьостий, культуран болхлой, иштта цигара бахархой. Хьагучох, кино массанена дезалургда-

рех да. Цига даька лоацаш яр культуран гIулакхех йолча Министерствон кулгалхочун гIонча йола Куртой Макка, ЖIайрахьа кхален кулгал деш вола Лаьнанаькъан Ахь-мад, кхален администраце-ра болхлой, иштта цу юртар-ча культуран цIен викалаш», - дийцар «Сердало» газетага культуран цIенна кулгал деча Хутенаькъан Iамархана. Цун цIа, ков киноца бIаргагургда вайна.

Сериал оттаяь Россе ФСБ болхлой вахаре нийсден-на хIамаш кIийленга даьхка.

Хьажархошта гургда, тайп-тайпарча моттигашкара шоай операцеш цу оагIонцарча болхлоша мишта дIакхихьай. Керттера турпалхой - ЦСН оагIонцара болхлой. Шоай гIулакх кIоарга довзар, болх боагIлача боараме дIабахьар мишта хила деза гойт цар цу сериале. Из тайпара болх вай мехка хьалхара дIахьош бац. СОБРа доакьашхой балха хе-тадаь «Вай спецназ» яха де-тективни кино доаккхаш хиннаб вай мехка хьалхагIа.

ЖIайрахьа кхален мот-тигаш кино даккха чIоагIа

паргIата, хоза хиларал совгIа, мехкахоша шоай болх хьал-лоацаш, могаш дола новкьо-стал лоттадеш чIоагIа раьза ба сериал яккха баьхкараш.

Белгалде деза, из проект вай мехкадас Келаматан-наькъан Махьмуд-Иаьлас хьал-лоацаш йолга, иштта мотти-герча культуран гIулакхех йолча Министерствос эшаш дола гIо лоттаду. Из бахьан долаш, вай мохк кинопроек-таш йоаржарча тIехьа аьттув болаш, паргIата ба. Вай куль-туран, туризма оагIюшцара хьал а тоаду цу гIулакхо.

Мехкарча архивни гIулакха болхлоша арадаьккхад, исторе чулоацам бола ханорг

ГIазданаькъан Ахьмад

Мехкарча Паччахьалкхен архивни оагIоно 2025-ча шерара «Вай мехкахой Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIем тIа» яха ханорг арахийцад. ТIема шерашка моастагIа вохавеш лаьтта-ча вай кьаман бIухой ваха-рах яздаьд цу тIа. Ханорга юкьедахад истореца дув-заденнараш, сурташ, тур-палаш хиннача вай бIухой тIема никь.

«Кьонача тIехьенна дена-лах, майралах бизза хинна кьаман кьонгаш бовзийташ, масал эца мегаргдолча де-ноех дувцаш да тха ханорг», - аьлар «Сердалога» архива болхлоша.

Боккхача тIема юкье-ра кьаман толам сийдол-ча бIухошка гIолла кхоа-чаш ба. Селханара денош

диццадалийтара тIехьа лоархIаме моттиг дIалоац цу балхо, иштта кхувш лат-

тача тIехьенна йовзаргья моастагIчун наькьаш тедаш, лакха денал гойташ, тIема

аренашка цIихеза хиннарий цIераш.

ПРОРЫВ И СНЯТИЕ БЛОКАДЫ ЛЕНИНГРАДА 18 ЯНВАРЯ 1943 г. / 27 ЯНВАРЯ 1944 г.

Блокада Ленинграда началась 8 сентября 1941 года, когда немецкие войска окружили город, отрезав его от основных поставок продовольствия, топлива и боеприпасов. Блокада длилась 872 дня и привела к тяжелым гуманитарным последствиям – сотни тысяч мирных жителей погибли от голода и болезней, в то время как город подвергался постоянным бомбардировкам. В ходе рассмотрения Санкт-Петербургским городским судом дела о признании геноцидом блокады Ленинграда войсками нацистской Германии и их пособниками в 1941–1944 годах стороной обвинения было названо уточненное число жертв блокады Ленинграда — 1,09 млн человек, из них только 10 % от действий авиации и артиллерии, а остальные — от голода.

12 января 1943 года началась операция по прорыву

Гулантов Руслан, капитан. Погиб в 1943 г.

Зингулов Дуда Здиевич, младший лейтенант

Прорыв блокады открыл новый этап в борьбе с гитлеровскими захватчиками и дал мощный импульс для дальнейшего действий Красной армии, что в конечном итоге привело к полному снятию блокады Ленинграда 27 января 1944 года.

Приказом Верховного Главнокомандующего от 1 мая 1945 г. № 20 Ленинград вместе со Сталинградом, Севастополем и Одессой назван городом-героем. Указом Президиума Верховного Совета СССР от 8 мая 1965 г. город Ленинград награжден медалью «Золотая Звезда».

27 января – день полного освобождения г. Ленинграда от блокады в 1944 г. – является днем воинской славы России.

Героическая оборона города, оказавшегося в кольце блокады, вошла в историю как пример самоотверженности и мужества, стойкости и патриотизма миллионов советских людей. Среди которых были представители всех национальностей огромной страны. Свой вклад в дело защиты северной столицы России внесли и представители ингушского народа – солдаты и офицеры Красной армии, воевавшие в составе войск Северного, Северо-Западного, Карельского, Ленинградского, Волковского и 2-го Прибалтийского фронтов – на различных участках линии обороны Ленинграда. Архивные документы свидетельствуют о мужестве и героизме уроженцев Ингушетии, многие из которых были награждены орденами и медалями.

Манкиев Абукар, снайпер, старший сержант

Гогоаев Измаил, лейтенант

Защитя город Ленинград, пали героями в боях сотни уроженцев Ингушетии, среди

Дега Іаткъаш дола хаттар

МалагІча меттала да ер?

Іарчакханаъкъан Сали

Сагах из вувцаш йоазув даъ, цунна кепа теха журнал е газет Іа дІаделча, хаза йиш я:

- МалагІча меттала да ер?

Фу маІан да цу хаттара кхетаде хала дац, из наъна меттала хилча бакъахъа хеташ деш дац из хаттар, эрсий меттала хилча дика хеташ деш да. Цу хаттара духъала сай хатта безам бале а, ца хоатташ Іа со хийла:

- МалагІча меттала хила дезар из?

Цунна тІехъа фу доагІаргда а хов сона, нагахъа санна аз иштта хоатте. Цо аргда:

- Сона гІалгІай меттала деша мича хов.

Цу тайпара аргдараш кІезига бац, дукха ба, из да эггара новкъагІа дола хІама. Цхъа-волча сага цу гІулакхах курал еш санна а оал, шийна наъна мотт хац аьле. Цу хана из саг дегаза ца хете а, амма цунна нийса, цунга кхоачаш хеталу. ГІалгІай мехка мел кхийна нах укх тІехъарча 50 шера ишколе дешаш хиннабале, царна наъна мотт хыйхаб 11 шера. Дукха ха я-кх из. Керта чу вІалла хъоа боаллача сага цу юкъа язде, Іодеша ховргдолаш къаман мотт Іомабе беза. Декхар да цун из Іомабе, кхоъ яккхал язде а из оценка яккхал деша а. Ийс шера наъна мотт, 11 шера литература Іомаду моллагІча вай республикерча ишколе. Нагахъа санна цхъанне хоатте:

- МалагІча меттала да ер?

- Деша мичахъа ваьгІав хъо? - ала безам хул.

Цо ХІирий мехка, Магад-не, Ярославле, Питере е Москве оале; цунга ала хІама дац. Амма из Даьймехка дешаш хиннава-

ле, цу юкъа (11 шера) из деша Іомавеннавеце, цунга хатта деза:

- Наха ишколе дешача хана, хъо фу деш хиннав?

Бахъанаш тайп-тайпара хургда цо кхувла: тхона из лерттІа хъахецар, тха уж уро-каш хила-м хилацар, со цу уро-ках мукъавалийтавар, хала мотт ба гІалгІайбар, иштта кхы дІахо а. Царех цхъаккха бахъан цІенхашта дац, аьнна, хет сона. Нагахъа санна цунца цхъан классе даьгІаца 25 берах шин-нена деша, язде ховш хиннада-ле. Цу шинне мишта Іомабаьб къаман мотт, лакхе мел дувца бахъанаш доллаше а? Іомабаьб шоай цунца чам хиннадаъ, шоай къаман а метта а сий деш шоаш боландаъ. Дукха дийцад вай, гІалгІай метта 46 алап да, царех 33 эрсий алапаш да, 13 мара цІена гІалгІай алапаш дац. ТІаккха цхъайтта шера 13 алап Іомалургдац, царца деша мо-гаргдац яхар фу саг хила веза? Бакълувш вола саг ва-м сона оалалургдац цох. Біарчча шера цхъа алап Іомадича а, ишкол яккхале деша, язде ха деза моллагІча гІалгІай бера.

Кхыча вай мехкарча ба-хархошта бокъонца дола цу деша бахъан малагІа да ца ха а тарлу. Уж теша мег хІилла ювцаш волча, тайп-тайпара ба-хъанаш кхувлача «кІолдаш» йоахача дешархочох, цхъачар-на цох къахета а тарлу, мотт хала а болаш цунна Іомабе низ дІацакхачарах. Цу тайпарча де-шархочох къа хета дезац шоана, аргдар аз, цу берах дог лазаш болчарга. Аз 30 шера гаргга болх баьб ишколе 5-9 классаш-ка наъна мотт, литература хъе-хаш. Мекъа, деша безам боаца дешархой ба шоана уж хаба-

раш дувцаш, шоай къаман мотт ца Іомабеш, ишкол якккха ба-нна дІаболхарах. Кхы хІама дац из мара. Наъна меттах во дешача берага урока тІа книж-ка хилац, библиотекеера мах бо-ацаш дІаденнадоллаше, из иш-коле хъакххъац цо; цу тайпар-ча дешархочунга хувцаш лела-деш ши тетрадь хилац; біарчча шера цхъа параграф Іомаяц, цхъа стихотворени дагахъа хъа-ювцац. ЦІагІа лерттІа болх биц, урок Іомаеш; боккхагІчар а хъабехац цунгара цІагІа бенна болх. Цигара хъадоагІа дерри-га. Саг йоагІаш-йодаш, Дала ма дахъалда, саг велча, біарчча кІираш доах ишколе ца боагІаш, шоаш хъа ца ухе а, цхъадола бераш хул параграфаш Іомаеш, литературан йоазош дешаш. Цу тайпара цхъа кІаьнк вар аз хъехача классе дешаш. Нийс-са ах урокаш юкъеютар цо, хъа ца ухаш, бакъда диктант долча дийнахъа хъа вайя, 4 е 5 яха оценка якккхе дІаводар. БелгІа-ла гуш хулар из, дер дайна ца лелаш, урокаш Іомаеш хилар, хІара дийнахъа ишколе хъау-харашта нийсса цунна къаман мотт ховлга. Иштта хул ийман дола бер, дика дешархо, цо цІаккха доацаш дола бахъанаш лехаргдац ше во дешаш хилара.

Цхъаькха цхъа хІама а зий-над аз, царг тоае додаш дола бер гІалгІай метта урок йолча хана цига даха дезаш хул, мов-лат дешаш чуваха везар а гІалгІай метта тІара тІеравала везаш хул, корта а цу урока тІа лазабоал, маьчи а цу урока тІа йох, хачи а гІалгІай метта урок тІакхоачача хана яттІ, уборшица маькх эца тика тІа а цу урока тІара вохийт... Кхы а дукха да уж-м. Ховргбий цунна тІаккха къаман мотт, бе-беча

гІулакхашта дІа-юха хехкаш йола хулла санна, из 11 шера лелаш хилча. Цудухъа иштта ишкол якккха арабаьнначар ала тарлу, Іа шоашта газет е журнал дІаделча:

- МалагІча меттала да ер?

Из цо аьлча, цхъаболча наха хетадала тарлу цунна эрсий мотт дика хов, аьнна. Хац шоана цунна эрсий мотт а, ший наънабар мо мара. Иштта моттийта дІаоалаш дешаш да уж цо оалараш, «А» аьлча «Б» ала шийна ца хойя а. Цхъай-олча хана цу гІулакха бехке хул хІанз баьнна «суперроди-телаш». Царна а дезаш хилац шоай бер наъна мотт Іомабеш хилар. Царга мел доагІаш дола во хъадаьр из мотт болаш санна, хул цар къамаьл. «Тха бер кхыдола Іилмаш Іомаде дитац цо», «кІаьнк лор хила гІерташ ва, сенна беза цунна гІалгІай мотт», «из Іомабаьбар аьнна, цунца болх бе моттиг яц вайцига», «республикера дІаараваьлча эшаш бац-кх из мотт», иштта кхы дІахо а. Рес-публикера ара а банна, мича болхаш ба мича хов сона вайци-га ишкол мел якккхарах, ара-баьннараш а цхъа юкъ яьлча, «женкІ» аьле юха цІаовтт, олла бихъа яй санна. Цу тайпара даьсса хабар дувца дай-ноаной дукхагІа е Шолжа-ГІалий тІа е Буро тІа баьхарех хул, шоаш а Іомабаьбац цар наъна мотт, шоай бераша ца Іомабича а са-гота бац. Из чІоагІа во а да. Дух-хъал цхъан сага, шин сага ваха-ра Іеткъа Іац цу тайпара хІама, біарчча къаман гулакха, куль-туранна, литературанна, кепа-йоазонна Іаткъаш да из. Нагахъа санна из дагадохаре, кІеззига хувцабала мегар кхоана хург-дар зувш боаца дай-ноаной.

ГІалгІай къаман геттара дика йоазонхой хиннаб тайп-тайпарча ханашка, царех дукхагІчар даъ йоазош гІалгІай меттала да. Уж Іодеша ца ховча наха дукха хІама дитад ца Іомадеш вай Іадаташца дув-заденна, къаман юкъе лела-ча гІулакхех, эздийча сага оа-малех. Дукха вай истореца юв-заенна моттигаш юс царна ца йовзаш. Литература-м хІаьта а вета а довзацар царна. «Эруди-таш» яхача передачага хъежа-ча ховргда, царна литература а вай йоазонхой а мишта бовз. Эрсий меттала яздаьча книж-кай автораш, йоазош довзаш хул уж, царгара дІайиккхарах довзаш а ца довзаш а, харцахъа-бакъахъа хъадувц.

Укх шера ишкол якккха-ча дешархошта юкъе 252 саг ва йоах дошо майдилгаш-ца дийша, дотояраш яьха а ба дукха. Сона доккха дикахетар хиннад цох. Дошо майдилг як-кхал цар наъна меттах, литера-турах дика дийшаделе, из бок-кха низ ба. Царгара доккха бер-кат хъадаргда дуккхача царна гонахъа бахача а болх беча а наха. Вешта аьлча, цар дик-тантах «5» яха оценка яккхал наъна мотт дика караберзабаь-бале, царна ламазаш де мегарг-да, цар аьттув балар Даьлагара дехаш. Нагахъа санна царна из ца ховшшехь дошо майдилгаш еннае?.. ТІаккха хац сона. Эрсий меттала аьлча «липо-ви медалисташ» хул царех. Са теша безам ба, цар наъна мотт а дика Іомабаь хиларах.

ХІара гІалгІацоа къаман мотт ховш хилар да вайна эшар, тІаккха нийслургбац вайна юкъе, газетах е журналах:

- МалагІча меттала да ер? - хетташ бола нах.

Георгиевски жІарга виззача кавалера хетабаъ гойтам

ГІазданаъкъан Ахьмад

Мехках баьха хиннарий мемо-риальни комплексе дІахъош ба гІалгІай къаман цІихезача воІа, ЗагІенаъкъан Султана Эскхий-на хетабаъ видеогойтам. Цу хана тІема эггара лакхагІа лоархІаш хиннача Георгиевски жІарга ка-валер хиннав из. Российски им-ператорски эскаре прапорщик волаш, декхараш кхоачашдеш хиннав вай къаман майра воІ.

«ЗагІенаъкъан Султана Эскха Даьхен гІулакха латташ, Даьхен-цара безам боккха болаш хиннав. Дукхача ноахала дика масал хин-над цох. Цун вахар, тІема никъ бов-зийташ дола каьхаташ, сурташ да гойта оттадаьраш», - дийцар «Сер-далога» из болх вІашагІбеллараша.

Таханарча тІехъен Даьхенцара безам чІоагІбара тІехъа лоархІаме моттиг дІалоацаш ба гойтам. Шоай даьша хъабена турпала никъ, сел-ханара къаман истори довзаргда къонабарашта цу тайпарча мотти-гашка.

12 ВАЙ ОАМАЛАШ

Эхь хеташ вола саг Сенца белгала хул из?

Тарчакханаькъан Сали

Эхь хетар яха дешаш массаболча наха цхьатарра кхетадац. Тайп-тайпара маланаш лу царна хIаране, ший оамалга хьежжа. Масала, арахьа гаргара воккха саг е бехке саг вайча, цунга йист ца хулаш юххе гIолла тIехваьнна дIавахар дика дац. Иштта дIавахача сага ала тарлу, гаьна вар из, эхь хийтар сона. Цу тайпарча моттигах е сагах ала йиш яц эхь хеташ саг ва из, аьнна. Иштта моттиг нийсьелча, тетта тIа а ваха, дахар-денар хаьтта, цунна фу эш хьежа дIавахар; эхьаца - эзделаца дувзаденна да. Е коа хьаьша веча, ара ца воалаш, эхь хеташ цIагIа вагIар – из дика оамалаш сагаца кIезига хилар да, эхь хетарца дувзаденна дац. Нагахьа санна дин оагIув вай хьаеце, сона хетачох, эхь хеташ вола саг – из ийман дола саг ва. Фу яхилга да динга диллача ийман яхар? Цу хьакъехьа Iалама наха иштта язду: «Ийман – АллахIах а, Цун малайкех а, Цун жайнех а, Цун элчарчех а, кьемата денах а, АллахIа низ кхачарах хьо тешар да».

Со валлац цар аьннача хIаман цхьаккха хIама тIатоха е цунцара мугIараш тоаде. Аз кхетадечох, ийман да Даьлах эхь хеташ хилар. Везача Даьлах эхь хеташ хила веза саг ламаз дарца, марха кхабарца, Даьла хьоахаварца, сагIа даккхарца, бакъ лерца, хьарамча хIамах лораваларца, ди кхайкабеш хиннача элчарча яхар дарца, цар наькьаш довзаш хиларца... Иштта кхы дIахо а. Вешта аьлча, ийман дола саг эхь яхача деша малан дизза кхетадеш а лоархIаш а, из кхоачадеш а хургва, аьнна, хет сона. Из ийман гучадувла йиш я тайп-тайпарча моттигашка, бе-беча гIулакхашца. Укхаза дагадох сона, Галашка имам хиннача Ганенаькъан моллаца нийсденна хинна хIама а цо аьнна дешаш а.

Маьждига юхе боккхийча нахаца пхьегIа тIа лувш-оалаш ваьгIав имам. Гаьна доацаш бургацах ловзаш доахкача берех цхьанне хьатеха бургац, боккхийча наха керчча тIа а ена, царна юххе сецай. Царех цхьа кIаьнк из хьаэца хьаведдав, бакъда боккхача наха хьаккхашта тIава ца лоархIавеш, юхаозавеннав. ШоллагIа кIаьнк майрра тIавенав кьоаной багIача, ший бургац хьа а ийца, дIавахав, цхьаккха эхь-бехк ца хеташ. ТIаккха аьннад йоах моллас:

- Даьра вац шоана из кIаьнк аз мах баь маьре яхача кхалсага ваь.

Из дош техкад, цох бакъдар фуд хьажа ловча пхьегIа тIа багIача кхыча кьоаноша. Цо аьннача тайпара, из кIаьнк акхар юртара а воацаш, кхача юртара хиннав, Галашка хьоашалгIа вена.

Цу масало хьагойт динца доагIгIача тайпара цIена мах баь, кьаман Iадаташка хьежжа йоала-

ья саг ийман долаш хилари цун дезал а иштта хургхилари. Вешта аьлча, саг эхь хеташ хилар Даьлагара да, цо енна хоза оамал я сага лелаер.

Вай кьаман юкье оалаш каст-каста хезад сона, дика саг цийлуш а кIайлуш а хила веза, яха дешаш. Маца хул саг цийлуш, маца хул кIайлуш? Эхь яхача дешаца юкъяра хIама долаш йий уж шаккха моттиг? ЧIоагIа я аьнна хет сона. Саг цийвалар шийгара гIалат далар кхераш е ше аьннача, даьча хIамах эхь хеташ хилар да. Укхаза дагайох сона моцагIа айса хьехаш хиннача классера ши йиша, цхьа да а цхьа нана а дар цар. Бакъда оамалаш тайп-тайпарча яьш чу кхехкабича санна яр. ЦаI яр хьакхашта, бер Iаж буаш латташ хуле, дIатIаяха ала тарлора цо:

- Хьабал сога, цхьа царг тохийтал.

ШоллагIяр, из ца ала, дунен тIа Iаж ца буаш Iергяр. Ше дика Iомаь урок хьаювцаш хилча а, пешка чу яьллага санна кхохкалора цун юхь. Iа цох бехк баьккхача-м, из бIарчча ден-бус цIел юхь тIара дIа ца йоалаш ягIаргяр. Вешта, цо ишколе мел яьккхача хана, цох бехк баккха безаш цхьа моттиг йовнзар сона. Вож йиIиг а яцар воча хIаманца хьоашал долаш, хIаьта цийлуш-кIайлуш хилар тайп-тайпара дар цар. Нагахьа санна дика саг цийлуш-кIайлуш хила везе, цул дикагIа дешархо са цIаккха а хиннавацар, хIана аьлча из миссел цийлуш бер дайнадацар сона цу хана меттел, айса дунен чу мел яьккхача хана. Цу тайпара саг эхь хеташ я е яц яха хаттар оттаде дезаш а дац, хIана аьлча из дIаяздаь хул цун юхь тIа. Хетаргахьа, дIахо дIа мел йодача хана а хургья из иштта. Деша йоде а, балха йоде а, маьре йоде а. Из наха езаш а ираз долаш а хургья аьнна хет сона. Цун тайпан цIи яьккха лац сона, из дIахозе-м, из цийлургья шоана, вIалла шеко а йоацаш. Хетаргахьа, иштта хургда-кх из Далла везар, хоза оамал цо ялар, кхыча наха юкье саг белгалвар.

Сага вахаре дукха хул эхь хета дезаш йола моттигаш. Бакъда, дийшача наха яхачох, Дала сдетт во оамалаш ярашта а, нахах эхь хеташ боацарашта а. ХIаьта цхьаццайолча моттигашка, кьаьстта дукхача наха юкье саг эхь хеташ, ший мехкахой а юртахой лоархIаш хилар ловра. Укхаза массехк масал доаладе безам ба са. Дукха я вай мехка юкъяра, цецваллал адам тIалатта моттигаш. Царех да урамаш, паркаш, аллеяш, стадионаш, майдаш, базараш, тикаш, царех тарра кхьяраш. Цу тайпарча моттиге нийсвелча, ше гIалатвалар кхераш, эхь хеташ хила веза саг. Эггара зIамагIа дола цо ду гIалат да, нувхаш Iокхувсаш хилар. Масала, морожни йиа каьхата пела, пепси-кола чухинна аьшка банкилг, «Баунти» юкьеьлла каьхат, уж

санна дола хIамаш дукха дут вай дита ца дезача. Цхьа ди дIадодац Магасе со вахача са наIарга е киленька тIорми е лакхе хьоахадаьраш санна дола хIамаш са гулде ца дезаш.

Шахьара юкье а вахац со, кIезига юстаро а вах. ХIаьта а коравоагIа цига гIолла тIехвоалаш шийна тIехьа ца доагIа хIама дуташ вола гIалийха. Воккхачоа меттел, бера а эхь хета дезаш хIама да нувхаш Iокхувсилга. Иштта тоам боацаш, сага эхь хета дезаш хIама да, машинаца воддаше, корах гIаьленаш чуйьхка баьсса кIинг аракхоссар, хий чухинна пластикан шуша аллийтар. Кхыметтел эзача гIаьлен юхк чукхосса а тIехьа яьшкаш ма латтий хIара гIа мел баьккхача. Лаьтта ца а кхоссаш, цу чу из кхоссаре дика хургдар. Цхьаболчар, наха гуш ца хилча, де тарлу цу тайпара хIама, амма дице мегаргдац деррига довзаш, хозаш волча Далла из гуш хилар, тамашийна хоза кхелла Iалам цалоархIачоа, бIехдечоа Из раьза хургва аьлча тешалуц со. Нагахьа санна Из раьза воаца хIама деш хилча, цу сага никъ беркате хургбий-те, аьле, шеко йосс дег чу. Цу сага де дезар доккха хIама а дац: зулам даргдар, наха вас хургяр де эхь хеташ хилар.

Каст-каста аз зувча моттигех я Магасе цхьаьккха. Ах бийса яьнна, нах бийшача хана, урам тIа лелаш хул легкой автомобил. Калонкашца ашараш лекхаш, цу юкье етташ хул оркестраца хулаш йола йоккха фата (Бас барабан), цу тIа чхьонкар етташ санна таташ ду цо, нах сомабоахаш. Сона хетачох, Магасерча наьха яц из машин, гонахьа ядача юрташкара хьачуухачох тара я. Шахьар тIарча нахах эхь хетац цун водителя, иштта эхь хетаргдац цунна миччахьа ше вале а: ший юрта, кхыча республике е мехка. Эхь цхьаннахьа хеташ, вокхазыхьа ца хеташ хила йиш яц. Эхь хеташ вола саг массанахьа а шийх гIалат далар кхераш, цхьатара лоралуш хургва. Цудухьа уж нах кIезига оамал тIа баькхача бакъахьа хетар. Тоабелча царна шоашта а дуккха сакъердамегIа хургдар шоай вахар.

Эхь-бехк хета безача нахах ва уллув ваха лоалахо. Масала, ший нувхаш цун наIарга ца увт-таяр, IотIацахьекхар, цох эхь хетилга да. Цу коа могаш воацаш саг вале, тIехдаьнна гIар-татацадар, лоалахо лархIар, цох эхь хетар да. Нагахьа санна лоалахошка, Дала ма дахьалда, таьзет хинна моттиг яле, сакъердама е пандара-фатанна кIезига сабарде мегаргда. Наьха котам е москал коа чуеца цунна тIой детта мегаргдац. Мича яхай ца ховш из наьха коа дIачуьылча йовр-м геттара хоза доаца зулам да. Сона дагадоагIа цу тайпара моттиг а нийсьенна, лоалахошта юкье цатоам этта. Москал йовр сел доккха во дац, цул доккхагIа да из яйча хьалургйоаца нах гонахьа

бахаш хилар. Из эхь да, бусалба волаш а воацаш а хьакхеллача моллагIча сага. Нийслу цкьаза цул доккхагIа дола цатоамаш а лоалахошта юкье увтташ. Тха даь-дас оалаш дар, цIа е ков эца воалаш хилча, хьай хургбола лоалахой миштаб хьажа. Дика лоалахо ах боахам ба. ХIаьта вовар нийслоя, цо цIаккха сапаргIатадоалийтаргдац, цхьац ца хичолаш еш.

Таханарча хана кIезига-дукха дена а сом-эппаз тIадоагIаргдола болх е гIулакх сага корадергдац аьлча со тешалуц. Цудухьа эхь хета деза, кьа ца хьегаш, киса шай доацаш вагIарах. Цхьа моллагIа бола болх бе ца башаш а ба вайна нах. Болх шийна ховрмара бе йиш мичай, хьо маькх еш вале, дешара министралла вахийта йиш мичай хьо; хьо иккий пхьар вале, шахьара мэралла вахийтар нийса дац. Балхаш кьердаш е Дала лакхера ахча чудоалла бохча Iочукхоссарга хьежаш ца а вагIаш, хьай говзал дIакхоачаш дола хIама хьаде деза. Из хьадар эхь дац: цхьаккха ца деш, «вакь», яхаш, вагIар да эхь. «Даьра, укхаза хьаде хIама-м дац», - оал тIаккха.

Дукха гIишлон балхаш ду нах ба вайна эшаш, кхыча мехкашкара хьа а ухаш, укхаза кьахьегаш, арабоахаше юха чугIерташ ба вайна цхьаццайолча доазол арахьарча моттигашкара болхлой. Цу «де хIама дац» яхачар бе мегаций из болх, хьатIадоагIар кIезига ахча а ца хилча. Вайцига атта дац дика плотник (дахчан пхьар) лаха, лехача корабоагIаш хилац штукатураш (дукхагIа из болх бераш вьетнамцаш е узбекаш ба), кирпишк йилла саг а хийла хала лаха везаш хул, цох бола мах 1 кв. м. 2000 сома тIа баьннаб. Кхы дукха моттигаш я балха кулгаш эшаш, хьабержба-кх дIаайтте бе эшшаш бола болх. Сона вовзача цхьан кьоаночо оалаш дар: «Ший коа нув хьекхабар аьнна эхь дац; эхь да, из бIеха долаш, цу коа вахар».

Сага эхь хета дезаш йола моттигаш кхы а я вай вахаре. Масала, из ишколе уха бер дале, цунна эхь хета деза хьехархочох, урок ца Iомаеш ишколе гучадала, эхь хета деза тетрадь е книжка доацаш хьааха, ручка бехаш лела. Эхь хета деза ше вагIаш дола истол е гIанд дохаде, кизгах залгIа е. Аз хозахета дувцац уж хIамаш, вахаре бокъонца нийслундаь дувц. Цхьан шера бераша дийшача ишколе кагья плитусаш, дохадаь наIарий чIегаш, бIехдаь истолаш хул. Из эхь да, шоай кара хьаденна хIама лораде деза. Цхьабо-

ла дешархой хул, маьждиге бахача малайках хулаш, ишколе юхабьхкача бокъонца бола гIаьрхой хулаш. Уж нах ба эхь доацарашта юкье, хIана аьлча эздий саг цхьатарра эхь хилар кхераш хургва моллагIча ше дIакхьаьча моттиге.

Иштта эхь долаш хIама да, корта бохабу малар менна, нахага ше чукхувлийтар, е ара Iоветталуш, текхаш лелар. Цар, цхьайолча хана, эхьах хIама доацаш дола гIулакхаш хьаду. Менна волаш цо даь хIама шоллагIча дийнахьа дIадийчача, из ше ца тешшал эргавоал саг кьаракъ кер чу Iочудаьнна даьлча. Цул совгIа, шийна а наха а зулам хьаде а тарлу цо: машин тIатехе ший а наьха а машинаш йохаю, нах лозабу, доккха зе ду. Сона дагадоагIа цхьан сага, менна волаш, Наьсарерча ресторане дукха гIандаш-истолаш дохдаь хинна. ШоллагIча дийнахьа шийга из дIадийчача, тийшавацар из, цу тайпара хIама ше даьд аьлча. ХIаьта а гIандаш-истолаш хьатоаде-м дийзар цун, кхы боккхагIа бехк баьбеце а. Из эхь да, молаш долча кьаракъа пела духьа ишттал ший хIама лохдар.

Кьаьстта а эхь да аьнна хет сона, арахьара тIабаьхкача наха гIалат бIаргадайтар, царгара хIама хьаяккхар е лочкъяар. Из, вай даьша оалаш хиннача беса, эхь хинна Iац, валар да. Цхьаккха тайпара ладарло гойта мегаргьяц вайцига хьоашал баьхкача наха. Цхьан дийнахьа Наьсарерча Барта майда Iолча автобусий остановке латтар со, Магасе ваха дага волаш. Цигга хьатIаера кхыча кьамах йола кхалсаг.

- Магасе автобус хулий укхаза? – хаьттар цо.

- Хул, - аьлар аз, - со цунга хьежаш латт. Укх сахьате йоагIаргья вайна.

Цхьа сахьат даьлар автобус йоацаш, ши сахьат а даьлар, кхыча кьамах йола кхалсаг тхьоврре яхай са, кхаь сахьата хьежа вийзар са, столице йода автобус ярга. Со-м дIалемавар вай автобусий леларга, бакъда чIоагIа эхь хийтар сона арахьара тIаена цига лаьтгача кхалсагах. Уж мо дола хIамаш зIамига да аьнна хете а, кьамах йола уйла кхолл цар. Дика хила хьажа деза вай воайла а тIабаьхкача хьаьшашца а.

Кхы а дукха дувца йиш яр цу темах, йоккха а дукха хIама, вахара бе-бе оагIонаш чулоацаш а я из. ХIаьта вай дийцар а кхоачам болаш да, вахар дикка эргадаккхара. Дукха хIама дац вайгара эшар: эхь хетаргдолча хIамах лордалар.

Из кьоал дац, берий оамал я

Ахкан хана нийслуча моттигех

Гарчакханаькъан Сали

Вай фуннагIа дувце а, бераш бераш да, уж шоайдар доацаш Iелуц. Ахкан хана цIагIа долаш, тайп-тайпара моттигаш нийслу цар вахаре. Масала, новкъа долхаш е доагIаш Iажий е боалий га яйча, хьалкховда, сом баккха безам хул цар. Цу тайпарча хIамах кьоал лархIа мегаргдац, из берий оамал я. Цудухьа царга барт бетта мегаргбац, цар биача цхьан боалах е Iажак саг кыйлургвац. Цхьайолча хана Iолегаш, бовш, боакхалуш бадаш хул уж. Цу тайпара моттиг моллагIча бера вахаре а хинна хургъа аьнна хет сона, из лаьрххIа а футтаройна а деш хIама дац. Дукха ха йоацаш, Магасе се вахача коа култ тохаш воаллаш, коаналарга гIараш хезар сона. Цу хана са наларга багIа IажарIа хьун хьач баьццара бар, мерзала хIама доацаш. Из вIалла дага боацаш, фу гIар я хьажа ни дIа а йийлла со дIаараваьлча, гидоакхаш ишколе кхухьа тIормеш долаш, ши кIаьнк дIаведар. Со шоашка лувргва мотташ байддабар уж, бовдача хана.

- Мерза бий? - хаьттар аз шортача оазаца. Со гIар еш воацандаь, сайцар кIаьнкаш, тIабаьккар сона.

- Мисто ба, - аьлар царех цхьанне.

- Ахка юкьекхаьчача юхадувла, геттара тоалургба шоана тIаккха, - аьлар аз, Iолегаш, бовш бола хьачаш берашта кхо ца беш. Бераш кIеззига кIаьдделар, майрадаьлар, деладелар. ДIа-юха дайза а дайза къаьстар тхо. Дукха бераш хиннад цу гаьна юхе укх аьхки. Хьалха хиннараш царца дардацар хац сона. Цу гаьн тIара сом баьккхача берашка барт мишта беттаргба Iа, бетта йиш а йий из? Берий оамал я цар лелаер. Из хIама доккха де, цох кьоал лархIа, салли-валли хилда шоана, яхаш,

тIехьакхайка мегаргвац, новкъа ягIача гаьн тIара сом баьккхаб аьнна.

Укхаза дагадехар сона цхьан шера юртарча ишколе балха волаш сайна нийсденна хIама. Ишколе дешара тIехьадусача берашта аьхки бе болх бала аьнна, массах сага наларга вахар со. Уж мичахьа бах хьахьехийта цу классашкара цхьаши бер дигар аз сайца. Цхьан коара кIаьнка нана хьаарайоалача хана, соцарча цхьан бера хIанз а дикка кхачанза бола цIог дола хьач баьккхар. Со вицвенна, оаха дена гIулакх а дицденна, царга ле эттар из кхалсаг. Се цига вахарах а бераш дигарах а дехеваьккхар цо со. Иштта хила мегаргвац воккхагIа вола саг. Фуд цу гаьн тIара хьач баьккхабар аьнна? Га кагъаьяц, сага цох зулам даьннадац. ВIалла шийна ца дайча санна дита мара дезацар из хIама. Цхьачар иштта дутарг а дар, амма беррига нах цхьатарра мичаб, цудухьа цар оамалаш а гIулакхаш а бе-бе хул. Ма хулла сихарIа тхоай гIулакх даьккха, юхадийрзар тхо. Цхьабакъда мел доккха гIулакх хиларах, тIехьа тIайоагIача хана, цу наларга даха безам боагIаргбоацача даьхар цу фусам-нанас тхо.

ЗIамига волаш, ахкан хана сона нийсьеннаяр, цIаккха сона йицлуш йоаца моттиг. Бакъда сона тIакхачар дика саг хиннавар, цудухьа барт ца бетташ, дIавахийтар цо со. Наьсаре дар из. ХIанз культуран Дворец а стадион а йолча моттигашка учхоз оала дIадувш кхаш дар. Цига дIаювра кабуц, нарсаш, иштта кхьдола баьцадаараш. Къаьстта дика хулар цига нарсаш. Из моттиг хаьхочо лораш а яр. Цу кхай тIара нарсаш а яьха, лакхе гIолла Iододача канала берда тIа ваьнна, цIаводаш вар со. Нийса сона хьалхашка, лаьттан кIалхара гучаваьлча санна, вена хьаьттар говра тIа вагIа хаьхо. Со цунна воьзацар, массагIа бер хул юрта е шахьар тIа, бакъда из сона во-

взар. Тхона дукха гаьна воацаш вахар из воккхалгахьа леста кьоанх, Бештой Iаддал-Мажит яхаш вар из. Юхасецар со, вада-м сона дага а дехадацар. Говр юха а эза, хаьн тIа култ а оттадаь, кIирвенна бIарахьежар сона хаьхо:

- Кхай тIара воагIа хьо? - хаьттар цо.

- ВоагIа, - аьлар аз.

- Хьанав хьо? - хаьттар хаьхочо.

КъайларIа хIама доацаш, сай адрес долчча беса дIадийцар аз. Со хьанав хайра цунна.

- Ер Iаьдала кхаш да, кхы укхаза юха ма веллахь, - аьлар сога Iаддал-Мажита.

- Мегаьд, воагIаргвац со, - аьлар аз. Кхы ваха а ваханзар со е нарс яккха а е помидор яккха а. Дика хийтар сона цу хаьхочо се бIаргавайна а айса нарсаш яьхалга цунна дIахайна а. Вешта, айса даьр кьоал да моттаргдар сона, хIанз хаьхо а кьинтIераваьнна хилча, фу кьоал хулар цох. Дег тIа дуккха аттагIа хилар. Цигара яьха нарсаш бахьане, сога ле, етта, со Iочувига гIортанзар из. Бер бер да, фу аргда Iа цунга,

бехк баьккха дIа ца дахийтача, цхьайолча хана бехк баккха ца безаш а моттигаш нийслу. Сайл воккхагIча вешийга дIадийцар аз Iаддал-Мажита даьр. Ца говш, цу моттигах ешаш байт яр цун:

«Мальчик идёт, канал бежит, За ним спешит Iаддал-Мажит».

Иштта яр мотташ ва-кх со из. Дика дагаягIац, 60 шу хиллал ха ма йий из хIама хинна.

Моша хьажкIаш, генараш дIадийна моттигаш хилча, цига а ца дахача Iелуцар бераш. Бакъда цар цу кхашта доккха зе дора оалалургдац сона. Шоашта беелла, саготалла генарг даа, е цIер тIа хьокхаш ятта хьажкIа йоаккхар цар. Бераш да-кх уж, аьхки хьалла-Iоа лелаш хулар уж, де хIама доацаш, беш сакъердам е салолам боацаш, спортаца доттагIал тасса моттигаш йоацаш. Цхьа моттиг яр уж геттара дукха гулдеш, Наьсарера Iам. Цкъаза цига бахарах а зулама доалаш моттигаш нийсло-ра.

Аьхки шоай мукъагIа дита бераш, Iу воаца Iул санна лелаш хулар цу хана. Царна

дагадохар дукха дика хIамаш, ловзараш, бакъда цкъаза наьха бешара сом баккха а ловш хулар. ДIааха гаьна хинна мара, цхьаьккха цхьа моттиг яр царна геттара дукха езаш. ТIой-Юртеи Ачалкхеи бода никъ вIашагIкхетача геттара дукха дитткомарий гаьнаш ягIар. Цигара комараш хулар цIе, кIай, сийрда-цIе, вешта аьлча, комарий хила йиш мел йола бесаш цига долаш дар. Цига хаьхо а вацар, хьай хьашт мел да комараш яа а яха а йиш яр. Из а берий ахканна чуйоагIаш йола цхьа моттиг яр цу заман чухьа.

ГIалгIай литературе а дикка моттиг дIалоацаш я бераша деча цу хIаман тема. Масала, Осменаькъан Хьамзата яздаьд «ХIана йийттар сона?» яха дувцар. Цу тIа Хьуси яхача кIаьнка, шийна ца ховш, колхоза помидораш кхухь, даьсесага амарца. Сочинени язью цо, даь-сесага ше новкъостал мишта дир дувцаш, помидораш кхяхьа. Из язьярах етта а етт цунна даь-сесага. Горчхананаькъан Бадрудина вийцав Ибайги Исайги яха ши кIаьнк, уж наьха беша чубаьнна хиннаб, гуржий боалаш баха. Царна воккхача сага талазар ду, гаьн тIа мел боакха боалаш хьабаха гIод теке. Хьоашаланаькъан Iаьлий «Фу хвли, фу довзали?» яхача берий пьеса тIа бераша наьха бешара моша хьажкIаш йоах...

Ахка хьатIакхачача, берий салоIа ханийса вIаштIехьаяккха еза боккхагIчар, уж шоай лоIамагIа а ца дуташ, тIаккха царна дагадохаргдац наьха бешамашка чудувла. Цул совгIа, аьхки берий сенца безам баха деза, царна дезаш а сатуьсаш а дола хIама лоаттадергдолаш: морожни, моша хьажкIа, гуржий боалаш, гIамагIаш, харбазаш, и. кх. дI. Цу хIамо а хьанийсьергья берий оамал. ХIаьта цхьайолча хана, новкъа доагIаш, бераша боал е Iаж боаккхе, эгIаз ма аха, барт ма бетта, берий оамал я иштта. СагIа хургда, цар шун гаьн тIара даьккхачох.

ТIой-Юртар санитарни хьал зе арабаьлар мехка

Коазой Мадина

Наьсарен кхален администраце кулгалхочун гIонча вола Гаьгенаькъан Бек-хан ТIой-Юртар санитарни хьал тахка араваьлар. Юрта кулгал деча Зурабанаькъан Мухьмадаца наькъа оагIонашца ядача моттигий хьал теркалдир цар. Наьсарен кхален администраце зарбан болх лелабераша белгалдечох, бокъо йоацача моттигашка нувхаш латташ зийра цар.

«Теркалдаь кхоачамбоацараш Iалаьмате чехка юстардаха аьнна тIадилад. Юртарча администраце тIахьожам беш, дIахьоргба из хьал меттадоаладара болх. ХIаьта наькъа оагIонашца теркалдаь кхоачамбоацараш меттадоаладара хьакъехьа цу оагIонцарча министерствога каьхат чулургда. Наьсарен кхален администрацена тIалатташ да цунна тIахьажар», - дийцар «Сердалога».

14 БІУХОЙ ЛОАРХІАМ

Наьсарера моттигаш ціена лоаттаю ЖКХ болхлоша

Султиганакъан Йоакъап

ЖКХ оагІонцарча къа-хъегамхоша шоай болх боагІгача боараме дІахьош хиларах, Наьсаре массахана ціена, лостам болаш я. Из хоам «Сердалога» бир ша-хъара мэре.

«Шахъарерча урамашка, паркашка, нах гуллуча мот-тигашка лостам бе арабувл хІара денна ЖКХ болхлой. Ціена гІашлой наькъаш, хоза кулг теха латта кІотаргий, зизай, гаьний моттигаш, хан-нахъа нувхаш дІаяхъар - из деррига гІадвугаш да дІа-юха хъежача. Шахъара куц тоаду хІамаш да уж», - йоах тхогар-ча хоамо.

Шахъара кулгалхоша ба-хархой тІахьех моттигаш ціена лоаттаяр, нувхаш ца йоаржар, совъянна хІамаш юташ дІа ца ахара. Из деррига лорадеш хилча, Наьсаре мас-сахана хоза, лостам болаш, біарг гІадбугаш хургъя.

БІухошта гІо деш, хІамаш яхьийтар ГІалгІайчера

Аькхенакъан Марем

Украинерча тіема операце 58-ча эскара юкье шоай дек-хараш кхоачашдеш болча біухошта терко лоаттаю вай республико. Тіемхошта гІо дахьийтар вайцигара. Россе

Турпал вола Хьоашаланаъ-къан Султан вар, гІалгІай мехкара викалаш тіаэцаш хиннар.

Карарча хана тіема аре-нашка царна эшаш йола хІамаш яр яхьийтараш. Вай

мехкадас Келаматанаъкъан Махьмуд-Іаьлас ший бувза-ма оагІонашка белгалдир, тіемахой хьаллацар тахан чІоагІа лоархІаме долга.

«Вай къаман майра, дена-лах бизза бола къонгаш ба тахан Даьхе лораеш латта-

раш. Тахан цар дІахьош бола никъ дуккханена масал да. БІухошта эшар фуд хьожаш, цар хьашташ кхоачашда-ра тіехъа къахьегаш, къаман БІухоех доаккхал деш, хург-ба мехкахой», - белгалдир ре-спубликан Кулгалхочо.

Ва бусалба нах, хІаман хьурмат де вай!

ХІама зехъа доадар вай дІадаккхалца, ма хетта тоалургдац вай хьал

Обойнакъан Фатима

Вай дукха дийцад цу хІамах, даггара дувцаш а латт телеви-дене, газеташка гІолла; бакъ-да, хІама доаде Іемараш-м меттабоагІаш бац... А, аьнна, шоашта хете, дІа-хъа хъа-жал шоаш дахача моттигаш-ка гІолла, бовзарий, безарий, гаргарча наьха бешамашка-ра хьал теркалдел...Уйла е эт-тача, ма дарра дийцача, воча, унзарча хьале-м да вай тахан! Дийшача наха даггара хьадув-цаш латт вайга; хІама зехъа доадеш вола саг шайтІан доттагІа ва, яхаш. Из КъорІан аят да (Аль - Исроаъ: Аят 27), вай дерригаш кхера а дезаш цу хІамах! Цхьацца болча наьха сомий бешамашка до-аллар біаргадайча велха до-гьотт.

БІарг ма кхоачча йоккха беш я цхьан наьха доалахъа уллер. Цу чу боацаш сом бац дІа-хъа хъежача, хІара шера гаьний ткъоврош ІокагІялар кхерам болаш, иззал чІоагІа беркат а хулийт Дала цар тІа. Бакъда, цхьан шера цар тІара сом хъа-баьккха даьша хІама ца деш, ахкан ханагара дІаболабеле лай кІалха баххалца, иштта Іолегаш дІабада уж, кхыметтел уж баа хъайба доацаш.

Таханарча дийнахъа а жагІа санна лийга бада кІалха Іажаш; талхаш, мозий никх гулбаъ. Картал дехъа яхача кхалса-

га дувц: «Тхогахъа хьачуядача хьачий ткъовронгаш тІа чІоагІа дукха хьач летаб. ІажагІа, чІоагІа чам болаш, алыча оала хоза. акха хьач ба из. Чуийца цхъа хІама дудалара цар акха-рех, яхаш, уйла еш со лелаш; хьачаш бовр кхерам болча хьале кхоачаш латтар. Ткъовро-наш са коа хьачуяде а, га наьха ма йий. Бусалба сага бокъо яц цу хІаман да къинтІераваьккха мара цу тІара Іобежар а тіехъа сом баа, цудухъа айса хъабаьха дІачубахьийта еллар со, бакъ-да тхона безац, оаха хІаьта а царех хІама дергдац, хьайна бита, аьлар цар.

Сай коа хьачууллача мас-сехк йоккха йоацача ткъоврон тІара, 15 литр чуйодаш йолча ведара бухъ кхехкка хьачаш баьхар аз. Хьалкхаьллача ме-замотт санна мерза болаш, ма боккъал башха хьач а бар-кх хьона из. Сиха дІаэтта, док-кха бога дизза варени хилар сона цу довш лаьттача берка-тах. Шортта варене банкаш Іочуяьхар ларма чу; Іан, лай чо-алпингаш легача сайренашка, корах арахъежаш, беркат лоат-тадеча Низ кхоачача АллахІа хоастам беш юаргъя».

Тахан урамашка гІолла Іоволавелча, цхьацца йолча моттигашка гуш сурт да из. Аз чІоагІа тамаш ю иштта бахача нахах... Деррига дІадаьлча, ме-цача, хала ханаш а Іазап а лат-тача мехкашка моцалах ца вал-лал цкъа кхалла а хІама доа-

цаш бовш латта бусалба нах - вай вежарий, йижарий да-габоха безар вайна. Маькха чІегилгах, хи къургах вай хам бе безаш, даггара Далла хоа-стам беш хьестадала, гешт дар деха дезаш хІама да из! ЧІоагІа во хІама да саг хІаман хьисап доацаш, Дала шийна хьаденна-чун хам ца беш хилар.

Ма дукха адам а хургда-кх дунен тІа цхъа га, ши га дІайогІІал лаьттан чІегилгІялар-кх сога, яхаш, хьагаш; хІаьтта вІалла га хъа ца хулача, гІуми, тІаршше ийтІа латта лаьттеи мара хІама доацача мехкашка бахарий хьал-м вІалла дувца а мича эш. Дукха нах бовз сона квартирашка бахаш, ма док-кха ираз дар-кх цхъа зІамига лаьттан чІегилгІ лелаеш укх чура араваьнна вахилга, дуаш мел дар базар тІара хьачукха-хъа дезаш ва-кх хьо, яхаш, цу чура арабовла аьттув боацаш бахаш. Ма дукха ба ишттача хьалебарашта юкье ший беша ягІача гаьн тІара хьалкхайда хьабаьккха Іаж, кхор баа хъа-гараш. Уйла е эттача, тамаш яь ца валлал хІама да-кх из! МоллагІча бусалба сага ха ма дезий, шийга мел дар деннар АллахІ волга, Цун къахетам ца хилча, цхьаккха хургдоацил-га, тІаккха мишта доаду Дала хьаденна беркат иштта хам ца беш.

Цун эгІазлонах ца кхе-раш, деррига дІадаьккха, къел-йитаргийи-хьогІ сога Кхеллачо,

аьнна, уйла ца еш. Низ кхоачаш волча АллахІа - м из атта да! ХьалхагІа, зехъа хІама доадеш хилча, из миссел хІама цахила-рах моцалла Сибре байнарий къа ма гІолда вайх боккхагІчар аьлча, дог тохалора, кхерам чу-боссар, тахан-м сага теркалдой-хьогІ цу тайпара къамаьл. Сона тамашийна хетар да-кх, нага-хъа шоашта беш йизза латта из беркат ца дезе, дезараша хъа-даьхке дІахьо, аьнна, кхайка-рал даь, интернета моттигаш-ка хоам баь, цох хІама дергда-рашка, дезарашка из дІа ца до-хьийташ хилар. Шеко йоацаш ма дий, дезараш шортта хург-болга. ХІама зехъа довр хург-дацар, маьл а хургбар Даьлага-ра. Дукха ба вайна юкье, цхъа боккха боацача лаьттан кІаьд тІара шортта беркат чуэцараш, кхыметтел телха Іобежа сом ца бойтараш. Тахан хам барга хьежжа хургъя цар кхоане! Тел-хачара урсаца дІабоаккхаш, цхъа сом байтац Дала денна-чун хам бе ховраша. Іолегаш бовш латтача сомех хъаяь варе-ни, компот, повидл хьай цІагІа ца езе, из дІайохка йиш ма йий хъа, Даьлагара беркат цхьан хІаман тІа соцаш мичад, шорт-та даржаш ма дий.

Со бер хиннача хана, дагадоагІа сона, геттара дукха, чІоагІа латар гІамагІаш, хІара сага коа, бешамашка шорт-та ягІар уж. Цу хана кхалнаха цхъа гІамагІа Іоежа йойтацар, Іурра новкъа арабаьле, лакхера

хикисеца къайла йола кхехк-ка гІамагІай ведараш Буро тІа хьалйихье, ехке, шоашта мел эшар дахьаш цІабоагІар. Цхъа хІама дойтацар, из дІадихъа дохка хиларах доаккхал деш, хам бора. Беш йиззе дІайийя, цига хьалйихье йохкар моша хьажкІаш, кхийхкараш. Ийс, итт сагах латташ хинна дезал а ма кхоабар цу беркатах. Из яр дийнахъа кхо автобус мара цига хьал, Іо ца йоагІаш хинна ха, тахан-м цаІ дІаяхача шоллагІяр хьатІаотташ, никъ бизза пІелг санна газелаш, ав-тобусаш ма лелий. ПаргІато яьржа зама я. Квартирашка бахача наха юкье дукха ба-кх тахан балкона тІа яьшкаш Іоувттаеш, цхьацца баьцаш, хьасаш дІадувраш, уж хьахин-на біаргадайча гІадъухараш.

ЖагІа мо кІалха лийга бадача шафрана Іажашта біарахъежаш лаьтта, лакхе боахкарашкахъа хьалхъежар со... гІийла уйла ессар: «Кастта акхар хьале хургба-кх шо а... кхаьча, лаьт-та Іолийга бадаш, бадаш, худар хинна, мозий гув тІагулбенна дІабаргба... Маьржа-яІ, ма нийса а лийннаб-кх вай дай, биза кІад тіехбаханза Іац яхача хана! ХІаьта хьинар долчар-м бера санна доал ду шоашта Дала денначун, шоашта къа-хъега низ беннача Кхеллачун хоастам беш, Даьла низаца лаьтто хьалучунца дог ловзаш бах уж.

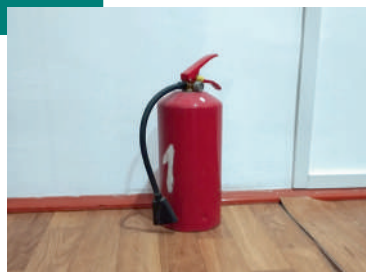
Іалама моттигаш лораяра бахархой тІахьех студенташа

Коазой Мадина

Іалама моттигаш лораярах дола дерригача дунен Ди дездеча хана, ИнгГУ химико-биологически факультета студенташа Іалам лорадара, цунца лерхІам лелабара тІахьех бахархой.

«Массахана дагалоатта-де деза вай, Іалам Дала хьаденна совІат, доккха беркат долга, цунга хьежжа, Іалама моттигаш лорae, цар хам бе безилга.

Гаьнаш дІайогІача гІо деча боламашка дакъа лоацаш хила деза вай, цу оагІонцара проекташ хьаллоацарех хила деза. Вахарера пластика дІаяккха хьожаш, экологена зе деш дарех хоам беш, ма могга гонахьара Іалам тоадеш, хозача доаккхаш, хила деза вай», - кхайкарал ду нахага ИнгГУ студенташа.

КІоаргга уйла яйташ да, мехка сов дукха цІераш ювлар

Коазой Мадина

Хийла, бахархой дІа-хьа кхувлача автобу-сашка е гІишлошка цІи йоaеш долча гІирсех бІаргкхийтача, уйла чуй-осс; Дала лорадолда вай, цІаьхха, хатар хинна болх хуле, цунца фу де деза мича хов сона, аьле.

Ишколе хьийхар дицден-над, цун когаметта кхы хІама а Іомадаьдац. ЦІи йоaеш болча гІирсаца болх бе ца-ховрех я тахан со. Иштта-чарна МЧС болхлоша хьал-хадоккх: «ЦІи йоaеш болча гІирсаца болх бе харо хІетта яьннача хана цІи дІайоae аьттув лу».

Иштта хатар нийсдел-ча, де дезар фуд ховргдо-лаш, абат шаьрдеш санна, Іомаде деза цунца дувза-деннараш: плomba хьаяккха, чека араоза, ши метр хил-лал цІера из гІирс дІатІахьo, шланг цІера дІатІахьoжaяь, ко ІотІотІаде.

Хьунаш цІерах лорaeш ба хьун тІахьожам бераш

Коазой Мадина

БІаьстан денош доладен-на Іан ха хьатІаотталца, цІерцара хатараш хургдоa-цаш, тІахьожам лоаттабеш, болх дІакхухь вай хьун бо-ахамашка цу оагІонцарча болхлоша. Іалама гІулакхех йолча министерствос бел-галдечох, шоашта тІехьа чІоагІдаьча доазон тІа бол-хаш, тІахьожам лоаттабеш, вай хьун моттигаш лорae цу мугІарерча къахьегамхоша.

«Ци дІа-хьа яржаргІоa-цаш аьха дадача доазонашка тІаьнна кІотаргаш, баьцаш дІайоахаш болх дІабихьаб цар, иштта цу гІулакха эшаш дола гІирсаш увттадеш. Хьу-нашта юхе ядача моттигаш-карча нахаца болх дІакхухь цар; хьун моттигашка цІераш

ма лелае, цу юхе баьцаш, йоархІаш йоагае ма увтта, ци дІа-хьа яржаргІолча ба-

хьанех лорале, яхаш. Белгал-де деза, хьун хьал лорадера-ша берригача балха тІара 60%

болх кхоачашбаьлга. Болх дІахьохьш латт», - дийцар тха газетaга.

ГІалгІай мехка дІахьу «Зизай фестивала» шоллагІа бІал

Коазой Мадина

«Зизай фестиваль» яха яхь дІахьу укх шера кхозлагІа. Карарча хана комисси ко-ашка отташ я, доакъашхоша шоллагІча даькъе малагІа то-ламаш доах хьожаш, цар мах оттабу шоай къаьстгача боa-рамах, царна юкъе да зизаш

леладе а, царна Іунал де а хар.

«ХІара шу массаза дала до-акъашхой дукхагІа хулаш боагІа, царна гонахьара а, иштта цар доалахьара а лаьт-та тоалуш, хозлуш доагІа. Ко-миссе доакъашхоша белгалду, наха цу зизашца, дег чура хоза а хеташ, къахьегаш хилар. Из

зехьа доврг а дац.

Хьалхара моттигаш яьхараш-та дипломашца сертификаташ лургда 300, 200, 150, иштта 50 эзар сома. Ер бутт чакхбоалаш, вайна йовзаргьа цар цІераш», - аьлар «Сердало» газетaга ГІалгІайчен юртбоахама мини-стерстве.

Шаберг бахьан долаш, цІи яьлар цхьан фусаме

Коазой Мадина

Эккажкьонгий-Юртар-ча фусаме шаберг телха хиларах, цІи яьнна хатар хилар. 30 кв. м кхоачаш дола доазув дар цІерo дІалаьцар, МЧС болхло-ша яхачох.

Бахархошка масса-за санна кхайкарал ду цу мугІарерча болхлоша: бок-кьал а тешаме доаца, цІи ялара кхерам бола гІирсаш ма леладе токаца, еха хІама ханнахьа тоae, хІаьта тоaеш бола болх а из лерттІа хов-чунга мара ма байта.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Утерянный диплом, выданный ГБПОУ «Назрановский аграрный техникум» г. Назрани в 2024 г. на имя Плиева Ибрагима Руслановича, считать недействительным.

сердало

Учредитель:
Государственное автономное учреждение «Издательский дом «Сердало»

Главный редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Роскомнадзора
по Республике Ингушетия.
Рег. номер ПИ № ТУ 06-00033
от 16 декабря 2024 г.
E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены
в компьютерном центре
ГАУ «Издательский дом «Сердало».
Время подписания номера
по графику в печать:
30 июля 2025 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № ____ Тираж: 2000 экз.

ГалгIайчен 11 боахамо дегIаахара йола гранташ хьаэцаргья

Аьххенаькъан Марем

ГалгIай мехка чакхбаргба яхьанца бувзабелла болх, дезалий фермашта лаьрхIа йола гранташ ялар. 11 боахама ахчанца новкъостал дергда, 5-гара 6,3 млн сомага кхоачаш.

Фермераша гойтар бизнес-планаш, цар тIа хьагойт гранташ лелаяра дола гулакхаш. Кхоачашье лаьрхIаца проекташта юкье я теплицаш хьал-яр, хьайбай гIишлош яр, йол лотатаяра йола моттиг яр, иштта таханарча заман керда оборудовани эцар.

Грант эцаш хилча, цунна чудогIаш да керттердар, из да цаI хинна а балха моттиг хьах-холлар, шоаш шин шера болх дIахьош йолча хана.

«Къаьстта цу тайпара хьалаш юкьедаха таро хиларах, наха шоай гулакх маьхалдо-аккх, кхычарна балха моттигаш а лу. Тхо хьожаш да, фермерий боахамаш дегIадоаладара эшаш мел дола хьалаш хьах-холларга», - аьлар ГалгIайчен Кулгалхочо.

Белгалду, ГалгIайчен фермераш, боахамаш тайп-тайпара деш долча новкъосталца хьаллоац, ахчанцара новкъостал лотаттаду паччахьалкхен «Юртбоахам дегIабоалабара, юртбоахама продукци маьхальяккхара хьал тоадара» яха программа кхоачашьеш.

1. Минсельхоз Ингушетии информирует о возможности предоставления земельного участка на праве аренды:

2. Земельный участок с кадастровым номером 06:02:0000002:202, площадью 350000 кв.м., расположенный по адресу: Российская Федерация Республика Ингушетия, МО Городской округ город Сунжа, в целях осуществления деятельности крестьянского (фермерского) хозяйства.

Граждане и (или) крестьянские (фермерские) хозяйства, заинтересованные в предоставлении указанных участков, имеют право в течение тридцати дней со дня опубликования извещения, подавать заявление о намерении участвовать в аукционе на право заключения договора аренды такого земельного участка возможно в будние дни с 09:00 до 18:00 по адресу: Республика Ингушетия, г. Назрань, ул. Муталиева, 8.

Заявления принимаются по адресу: 386101, Республика Ингушетия, г. Назрань, ул. Муталиева, 8, контактный телефон: 8(8732) 22-60-26.

Способ подачи заявлений: в виде бумажного документа непосредственно при личном обращении или в виде бумажного документа посредством почтового отправления.

Дата начала приема заявлений – 09:00, 01.08.2025 г., дата окончания приема заявлений – 18:00, 31.08.2025 г.

БIаргса эшаденнарий истола тIарча теннисах СКФО чемпионат хилар вайцига

ГIазданаькъан Ахьмад

спортсменаш.

БIаргса эшаденнача спортсменашта юкьера СКФО чемпионат дIайихьар «Мужече» яхача спорта кийчо еча моттиге. СКФОра эггара толашагIа бола теннис-таш гулбеннабар чемпионате, хIара тоаба коталонга кхача гIерташ яр. Дикка белгалбаьлар цига вай

«БIаргса эшаденнача наьха Еригача Россе вай мехкарча оагIоно, республикерча спортацарча гулакхех йолча Министерствос хьаллоацаш дIайихьар уж яхьаш. «Кхоачамбоацараш доаца спорт: Еригача Россе сет» яхача, президентски грантий Ганзо хьаллоацаш йолча проектага

гIолла йир чемпионат», - дийцар «Сердало» газетага.

Дикача оагIорахьа шоаш дIахьокха аьттув, низ хилар вай спортсмений. Малача наха юкье белгалбаьлар Ганенаькъан Аласхан, Пхилекьонгий Хьусен, хIаьта кхалнаха юкье - ИсаевIар Медна. ГалгIай теннисисташ котбалар уж кийчбеш, цу спортага уж дIаламийташ

бола болх дIакхяхьарца дувзадена да.

Ишттача яхьашка котваларо дика масал гойт кхыболча, дегIа могашал эшаеннача мехкарча наха. Спорт массадола адам чулоацаш я, дегIа могашал эшаеннаяле а, дикка къахьийгача коталонга кхача, дикка гаьнвала йиш йолга хьагойт цу тайпарча чемпионаташа.

ГалгIай дзюдоиста борза совгIат даьккхар, Монголе дIахьош хиннача «Йоккха тадж» яхача яхье

Курскенаькъан ИбрахIим

ГалгIайчен дзюдоиста ЦIечой Адама борза совгIат даьккхар «Йоккха тадж» яхача лоархIамеча Монголен Улан-Баторе дIахьош хиннача яхье. Спортсмена котало яьккхар 81 кг дозал дарашта юкье, ший лакха говзал, котало яьккхара лоIам чIоагIа хилар а гойташ.

Со тешшаме гIадваха ва боарза совгIат айса даьккхарах, со хьежар дошо совгIат даьккха, хьежавале а хиннар вайна гуш да. ТIехьарча латаре котало яьккхар - из чIоагIа дог айдеш да», - аьлар ше къамаьл деш ЦIечой Адама.

Яхьаш дIахьоча хьал-

харча дийнахьа российски тоабо дика толам баьккхар, цу юкье ЦIечой Адам а волаш. Галицкая Ксене дошо майдилг яьккхар 57 кг дозал долча кхалнаьха тоаба юкьеюагIаш, хIаьта Воробьева Марина, Европан чемпионка я кагийбарашта юкье, из 48 кг дозал дарашта юкье котъаьлар.

Яхьаш дIахьоча хьалхарча дийнахьа российски дзюдоисташа цаI дошо, цаI дото, кхоь борза майдилгаш яьхар, цар гойтар дика барт болаш тоаба хилар. «Йоккхача таджа» яхь дIайихьар Улан-Баторе, климарса бетта 25-ча денгара 27-ча денга кхаччалца, цига гулбелар дерригача дунен тIара чIоагIагIа бола дзюдоисташ.

